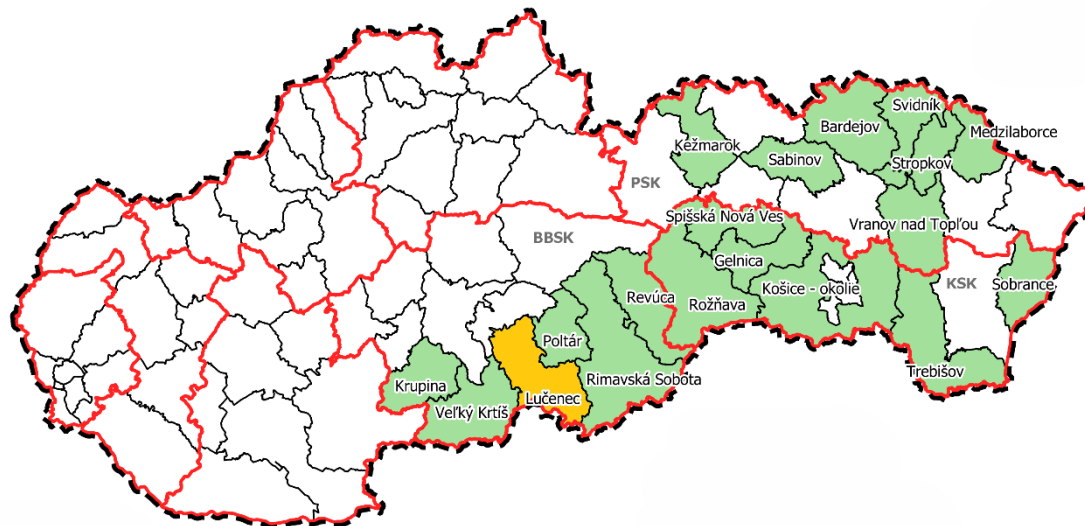

Plán rozvoja prioritného okresu

Lučenec

platný a účinný na obdobie

od roku 2026 do roku 2028

Prerokovaný riadiacim výborom prioritného okresu dňa: 26. 08. 2026

Schválený Ministerstvom investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie Slovenskej republiky dňa: 08. 09. 2026

Obsah

Úvod	3
1. Analýza hospodárskeho, sociálneho a demografického stavu okresu	4
1.1. Analýza sociálno-ekonomickej oblasti	5
1.2. Analýza demografického stavu	10
1.3. Analýza prístupu k verejnej infraštruktúre a základným službám	15
1.4. Zhrnutie kľúčových problémov a rozvojových potrieb	20
2. Impulzy k vypracovaniu plánu rozvoja	24
3. Návrh aktivít a úloh na zabezpečenie realizácie a plnenia plánu rozvoja	26
3.1. Súlad so strategickými dokumentmi	26
3.2. Zdôvodnenie výberu aktivít plánu rozvoja	26
3.3. Aktivity plánu rozvoja	27
4. Merateľné ukazovatele plánu rozvoja	29
5. Očakávané výsledky, monitorovanie a hodnotenie dosiahnutého pokroku	30
5.1. Časový harmonogram realizácie plánu rozvoja	30
5.2. Možnosti financovania plánu rozvoja	30
5.3. Gestori a spôsob monitorovania	31
5.4. Časový harmonogram odovzdávania monitorovacích správ	31
6. Prílohy	31

Úvod

Plán rozvoja prioritného okresu Lučenec (ďalej len „*plán rozvoja*“) je strednodobý strategický dokument vypracovaný v súlade s ustanovením § 2 písm. d) v spojení s § 4 a nasl. zákona č. 271/2025 Z. z. o podpore prioritných okresov (ďalej len „*zákon o prioritných okresoch*“) a na základe metodického usmernenia vydaného Ministerstvom investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie Slovenskej republiky (ďalej len „*MIRRI SR*“).

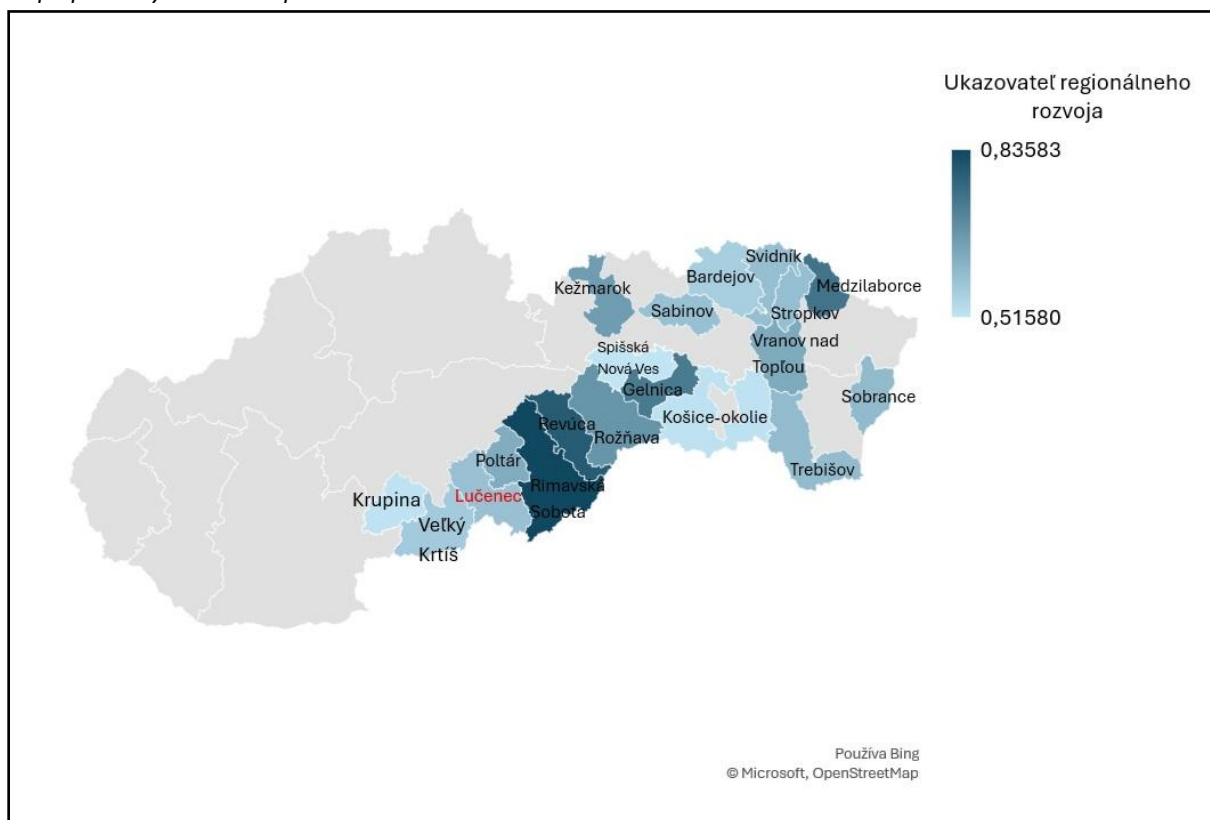
Hlavným cieľom plánu rozvoja je prostredníctvom komplexných štrukturálnych opatrení a aktivít zameraných na hospodársky, sociálny, environmentálny rozvoj prioritného okresu, systémovú tvorbu rozvoja regiónu, rozvoj konkurencieschopnej hospodárskej činnosti a súvisiacej zamestnanosti, na zlepšovanie sociálno-ekonomického, environmentálneho a demografického vývoja, motivujúceho prostredia pre zotrvanie v okrese alebo návrat do neho, prístup k verejnej infraštruktúre a základným službám prioritného okresu, zlepšovať hodnoty ukazovateľa regionálneho rozvoja¹ (ďalej len „*URR*“), zvyšovať kvalitu života obyvateľov a znižovať regionálne disparity v rámci prioritného okresu ako aj medzi okresmi navzájom.

Plán rozvoja vychádza z analýzy potrieb a potenciálu prioritného okresu a je výsledkom participatívneho procesu zástupcov prioritného okresu a MIRRI SR, založenom na objektívnych analytických ukazovateľoch, potrebách regionálnych subjektov a dopyte obyvateľov či návštevníkov prioritného okresu.

¹ Podľa § 2 písm. c) zákona o prioritných okresoch sa ukazovateľom regionálneho rozvoja rozumie kompozitný ukazovateľ, ktorým sa hodnotí miera regionálneho rozvoja okresu na základe čiastkových ukazovateľov a špecifických ukazovateľov okresu v sociálno-ekonomickej oblasti, demografickom stave a v prístupe k verejnej infraštruktúre a základným službám.

1. Analýza hospodárskeho, sociálneho a demografického stavu okresu

Mapa prioritných okresov podľa URR

Zdroj: údaje spracované MIRRI SR

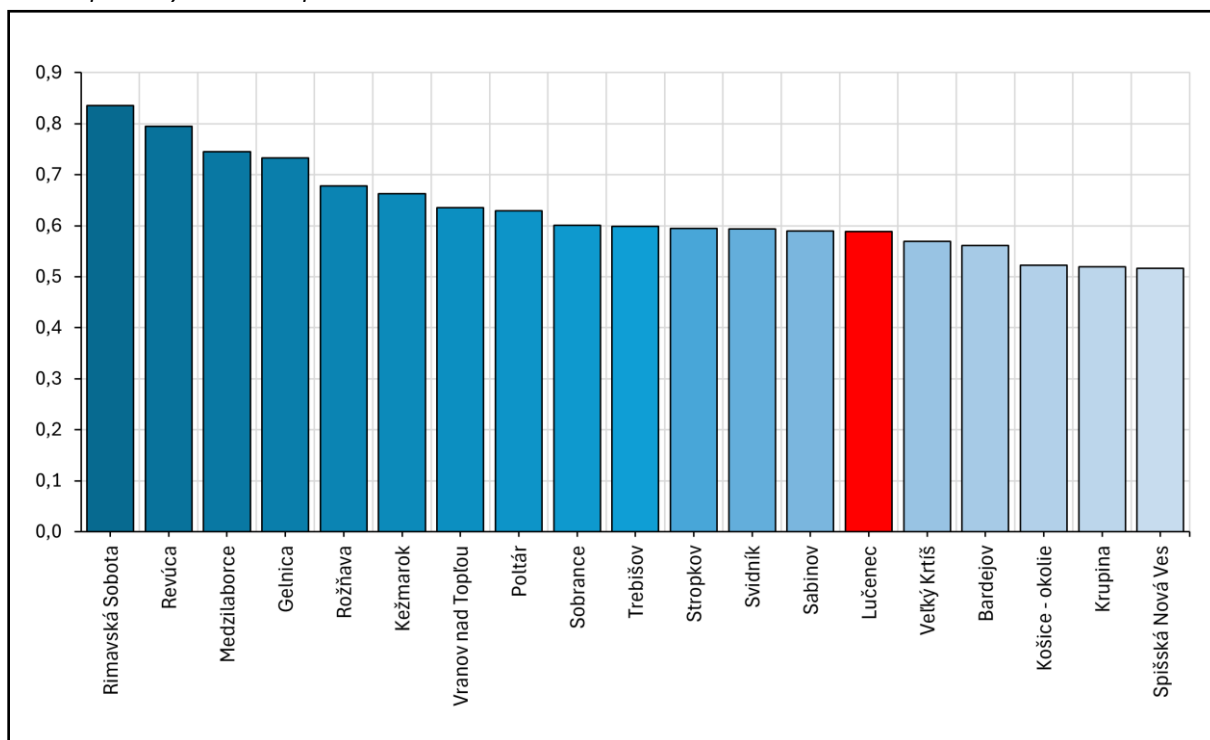
Mapa znázorňuje všetkých 19 okresov, ktoré sú podľa zákona o prioritných okresoch a vyhlášky MIRRI SR č. 274/2025 Z. z. o počte prioritných okresov, o výpočte ukazovateľa regionálneho rozvoja a zverejňovaných údajoch v oblasti prioritných okresov (ďalej len „vyhláška“) od 1. januára 2026 zaradené medzi prioritné okresy.

Prioritné okresy sú na mape vyznačené farebne na základe hodnoty URR, pričom okres s najvyššou (najhoršou) hodnotou URR je označený najtmavšou farbou.

Hodnota URR prioritného okresu Lučenec, v čase zaradenia medzi prioritné okresy, je **0,58872**, čo ho zaraďuje medzi okresy s lepšou hodnotou URR spomedzi ostatných prioritných okresov.

V zozname vybraných okresov² platnom na obdobie od 1. januára 2026 do 31. decembra 2028 sa okres Lučenec nachádza na 14. mieste.

² Podľa § 2 písm. b) zákona o prioritných okresoch sa zoznamom vybraných okresov rozumie zoznam okresov okrem okresov krajských miest, zoradených zostupne na základe hodnoty URR.

Zdroj: údaje spracované MIRRI SR

URR tvoria čiastkové a špecifické ukazovatele v troch oblastiach:

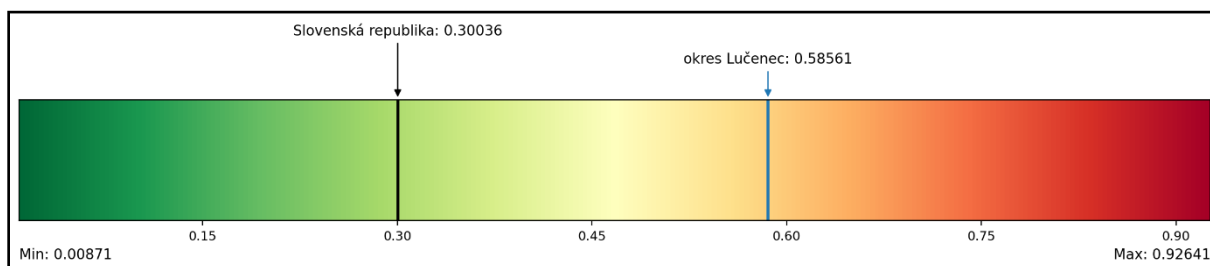
- sociálno-ekonomická
- demografia
- prístup k verejnej infraštruktúre a základným službám

1.1. Analýza sociálno-ekonomickej oblasti

A. Hodnota čiastkového ukazovateľa

Okres Lučenec sa v rámci čiastkového ukazovateľa za sociálno-ekonomickú oblasť v zozname všetkých okresov Slovenskej republiky (ďalej len „SR“) nachádza na **15. mieste**, pričom hodnota tohto ukazovateľa je **0,58561**.

Hodnota čiastkového ukazovateľa za sociálno-ekonomickú oblasť prioritného okresu Lučenec - grafické zobrazenie

Zdroj: údaje spracované MIRRI SR

Čiastkový ukazovateľ za sociálno-ekonomickú oblasť sa vypočíta na základe troch špecifických ukazovateľov, ktorými sú:

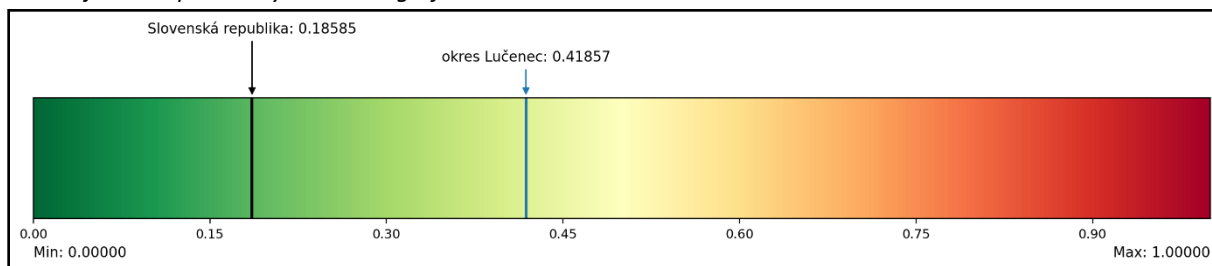
- (i) podiel počtu osôb, ktoré sú členmi domácnosti, ktorej sa poskytuje pomoc v hmotnej núdzi³ z počtu obyvateľov;
- (ii) podiel počtu uchádzačov o zamestnanie v produktívnom veku na obyvateľstve v produktívnom veku a
- (iii) priemerná nominálna mesačná mzda zamestnanca.

B. Hodnoty špecifických ukazovateľov

B.1. *Hmotná núdza* (podiel počtu osôb, ktoré sú členmi domácnosti, ktorej sa poskytuje pomoc v hmotnej núdzi z počtu obyvateľov)

V rámci špecifického ukazovateľa „podiel počtu osôb, ktoré sú členmi domácnosti, ktorej sa poskytuje pomoc v hmotnej núdzi z počtu obyvateľov“ sa prioritný okres nachádza na **11. mieste** v zozname všetkých okresov SR, hodnota ukazovateľa je **0,41857**.

Hodnota špecifického ukazovateľa „podiel počtu osôb, ktoré sú členmi domácnosti, ktorej sa poskytuje pomoc v hmotnej núdzi z počtu obyvateľov“ - grafické zobrazenie

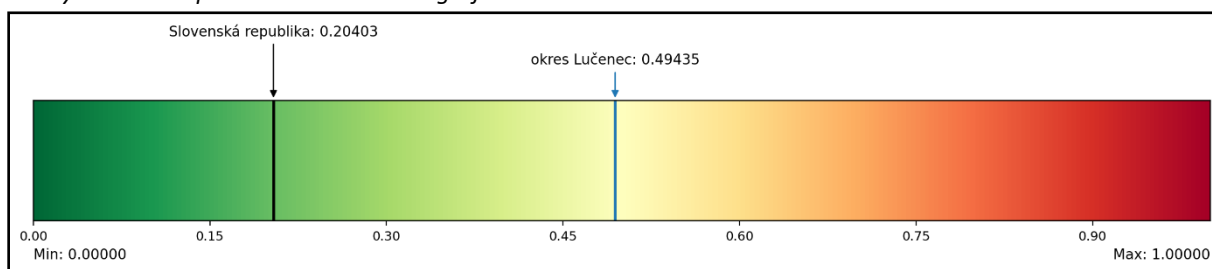
Zdroj: údaje spracované MIRRI SR

B.2. *Miera nezamestnanosti* (podiel počtu uchádzačov o zamestnanie v produktívnom veku na obyvateľstve v produktívnom veku)

V rámci špecifického ukazovateľa „podiel počtu uchádzačov o zamestnanie v produktívnom veku na obyvateľstve v produktívnom veku“ sa prioritný okres nachádza na **14. mieste** v zozname všetkých okresov SR, hodnota tohto ukazovateľa je **0,49435**.

³ Zákon č. 417/2013 Z. z. o pomoci v hmotnej núdzi a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

Hodnota špecifického ukazovateľa „podiel počtu uchádzačov o zamestnanie v produktívnom veku na obyvateľstve v produktívnom veku“ - grafické zobrazenie

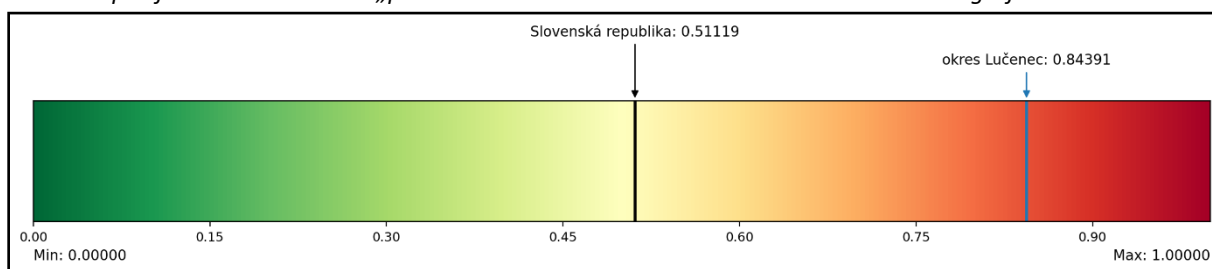

Zdroj: údaje spracované MIRRI SR

B.3. Príjmová situácia a životná úroveň (priemerná nominálna mesačná mzda zamestnanca)

V rámci špecifického ukazovateľa „priemerná nominálna mesačná mzda zamestnanca“ sa prioritný okres nachádza na **18. mieste** v zozname všetkých okresov SR, hodnota tohto ukazovateľa je **0,84391**.

Hodnota špecifického ukazovateľa „priemerná nominálna mesačná mzda zamestnanca“ - grafické zobrazenie

Zdroj: údaje spracované MIRRI SR

C. Analýza špecifických ukazovateľov sociálno-ekonomickej oblasti

Sociálno-ekonomická situácia okresu Lučenec patrí dlhodobo medzi rozhodujúce faktory jeho rozvojového zaostávania a bola jedným z hlavných dôvodov jeho zaradenia medzi prioritné okresy. Kombinácia nepriaznivých ukazovateľov v oblasti nezamestnanosti, príjmovej úrovne a sociálnej odkázanosti vytvára prostredie, ktoré obmedzuje hospodársky rozvoj, oslabuje kvalitu života obyvateľov a znižuje atraktivitu územia pre nové investície a stabilizáciu obyvateľstva.

Vzhľadom na hodnoty čiastkových ukazovateľov za sociálno-ekonomickú oblasť pozícia okresu Lučenec poukazuje na to, že okres síce nepatrí medzi absolútne najslabšie, no dlhodobo sa nachádza pod celoslovenským priemerom a bez systematických zásahov hrozí prehĺbovanie jeho sociálno-ekonomických problémov.

Hmotná núdza a sociálna odkázanosť

Údaj týkajúci sa podielu osôb, ktoré sú členmi domácnosti poberajúcej pomoc v hmotnej núdzi, signalizuje významnú mieru sociálnej odkázanosti, ktorá presahuje bežný priemer a poukazuje na koncentráciu chudoby v určitých častiach okresu.

Z hľadiska územného rozvoja ide o závažný jav, pretože vysoký podiel domácností v hmotnej núdzi:

- znižuje kúpnu silu obyvateľstva,
- obmedzuje rozvoj miestnych služieb a podnikania,
- zvyšuje tlak na sociálny systém a verejné financie,
- zvyšuje riziko medzigeneračného prenosu chudoby.

V niektorých obciach okresu sa sociálna odkázanosť kumuluje s vysokou nezamestnanosťou a nízkou vzdelanostnou úrovňou obyvateľstva, čím vznikajú lokality s dlhodobo pretrvávajúcimi sociálnymi problémami, ktoré si vyžadujú kombináciu ekonomických, sociálnych a vzdelávacích intervencií.

Marginalizované rómske komunity a sociálne vylúčenie

Významným faktorom ovplyvňujúcim sociálno-ekonomickú situáciu okresu je prítomnosť marginalizovaných rómskych komunít. Tieto komunity čelia kumulácii viacerých znevýhodnení, najmä nízkej úrovni vzdelania, vysokej nezamestnanosti a obmedzenému prístupu k základným službám.

Nízka úroveň vzdelania a kvalifikácie v týchto skupinách obyvateľstva výrazne obmedzuje ich uplatnenie na trhu práce, čo vedie k ich dlhodobej ekonomickej neaktivite. Tento stav má nielen sociálne, ale aj ekonomické dôsledky, keďže nevyužitý pracovný potenciál obyvateľstva predstavuje stratu pre regionálnu ekonomiku.

Zároveň dochádza k priestorovej koncentrácii sociálne vylúčených skupín, čo zvyšuje nároky na verejné služby a komplikuje ich efektívne poskytovanie.

Nezamestnanosť a situácia na trhu práce

Ukazovateľ podielu uchádzačov o zamestnanie v produktívnom veku na obyvateľstve v produktívnom veku potvrdzuje, že nezamestnanosť v okrese patrí medzi nadpriemerné v celoslovenskom porovnaní.

Nezamestnanosť v okrese Lučenec má výrazne štrukturálny charakter. Významnú časť uchádzačov o zamestnanie tvoria:

- dlhodobo nezamestnané osoby,
- osoby s nízkym stupňom dosiahnutého vzdelania,
- staršie vekové skupiny s obmedzenou adaptabilitou na meniace sa požiadavky trhu práce.

Táto štruktúra nezamestnanosti znižuje schopnosť trhu práce reagovať na hospodárske impulzy a zároveň zvyšuje riziko trvalého vylúčenia časti obyvateľstva z ekonomickej aktivity. Dlhodobá nezamestnanosť má negatívny dopad nielen na jednotlivcov, ale aj na celé územie okresu, keďže:

- znižuje daňové príjmy samospráv,
- zvyšuje výdavky na sociálne dávky,
- oslabuje miestny dopyt po tovaroch a službách.

Príjmová situácia a mzdová úroveň

Hodnota priemernej nominálnej mesačnej mzdy zamestnanca v okrese Lučenec jednoznačne poukazuje na nízku príjmovú úroveň obyvateľstva, ktorá dlhodobo zaostáva za celoslovenským priemerom.

Nízka mzdová úroveň má viacero negatívnych dopadov:

- znižuje životnú úroveň domácností,
- obmedzuje schopnosť obyvateľov investovať do bývania, vzdelávania a zvyšovania kvalifikácie,
- podporuje migráciu ekonomicky aktívnych obyvateľov mimo okres.

Z hľadiska rozvoja okresu je nízka mzda jedným z hlavných faktorov, ktoré znižujú atraktivitu územia pre zotrvanie mladých ľudí a zároveň bránia prilákaniu kvalifikovanej pracovnej sily zvonku. Tento stav sa následne prejavuje v oslabovaní miestnej ekonomiky a v prehlbovaní regionálnych rozdielov.

Podnikateľské prostredie a ekonomická štruktúra

Ekonomická aktivita v okrese je koncentrovaná najmä v mestách Lučenec a Fiľakovo, pričom významnú úlohu zohrávajú odvetvia ako maloobchod, stavebníctvo, nábytkársky a strojársky priemysel. V okrese sa nachádzajú aj priemyselné parky, čo predstavuje určitý potenciál pre rozvoj priemyselnej výroby.

Napriek tomu je ekonomika okresu charakterizovaná nízkou diverzifikáciou a prevahou odvetví s nižšou pridanou hodnotou. Nedostatočný rozvoj inovatívnych a technologicky náročnejších odvetví obmedzuje rast produktivity práce a konkurencieschopnosť regiónu.

Investičná atraktivita okresu je ovplyvnená viacerými faktormi, vrátane kvality infraštruktúry, dostupnosti kvalifikovanej pracovnej sily a celkového ekonomického prostredia. Aj keď okres disponuje výhodnou geografickou polohou na dopravných ťahoch a blízkosťou hranice s Maďarskom, tento potenciál nie je plne využitý v dôsledku štrukturálnych problémov ekonomiky a trhu práce.

Priemysel a jeho štrukturálne obmedzenia

Priemyselná výroba predstavuje významnú zložku ekonomiky okresu, avšak jej charakter je prevažne orientovaný na tradičné odvetvia. Nízka miera technologickej inovácie a obmedzená integrácia do vyšších článkov hodnotových reťazcov vedú k nižšej pridanej hodnote produkcie.

Tento stav spôsobuje, že aj existujúce pracovné miesta v priemysle sú často menej kvalifikované a nižšie ohodnotené, čo prispieva k pretrvávaniu nízkej príjmovej úrovne obyvateľstva. Zároveň sa znižuje schopnosť regiónu prilákať investície do moderných odvetví, čím sa reprodukuje existujúca ekonomická štruktúra.

Priemyselná oblasť je orientovaná prevažne na potravinársku, drevársku, stavebnú a kovospracujúcu činnosť. Najväčšími zamestnávateľmi v oblasti priemyslu sú spoločnosti Adient Slovakia s.r.o. – odštepný závod Lučenec, EKOLTECH spol. s r.o., PRP, s.r.o., Tomášovce, THORMA Výroba s.r.o., Fiľakovo a Dometic Slovakia s.r.o., Fiľakovo. Významnými zamestnávateľmi v potravinárskom priemysle s dlhoročnou tradíciou v našom regióne sú MECOM GROUP s.r.o. so sídlom v Humennom (mäsospracujúci priemysel), výrobný závod

Lučenec a spoločnosť PENAM SLOVAKIA a.s. so sídlom v Nitre, Pekáreň Lučenec. Na zvyšovaní zamestnanosti sa podieľa najmä väčší počet malých podnikov a samostatne zárobkovo činných osôb (Zdroj: Infoma).

Celkové zhodnotenie sociálno-ekonomickej situácie okresu

Analýza jednotlivých špecifických ukazovateľov poukazuje na to, že sociálno-ekonomické problémy okresu Lučenec nie sú izolované, ale navzájom sa posilňujú. Vysoká miera sociálnej odkázanosti, nezamestnanosť a nízka mzdová úroveň vytvárajú uzavretý kruh, v ktorom:

- nízke príjmy znižujú motiváciu a možnosti zvyšovania kvalifikácie,
- nezamestnanosť zvyšuje riziko chudoby,
- chudoba obmedzuje hospodársku aktivitu a podnikanie.

Tento stav má dlhodobý negatívny vplyv na sociálnu kohéziu, verejné financie a rozvojový potenciál územia.

Sociálno-ekonomická analýza potvrdzuje, že okres Lučenec čelí pretrvávajúcim a systémovým problémom, ktoré zásadne ovplyvňujú jeho rozvoj. Hoci niektoré ukazovatele sa v porovnaní s inými prioritnými okresmi nejavia ako extrémne, ich kombinácia a dlhodobý charakter predstavujú vážnu bariéru udržateľného rozvoja.

Zlepšenie sociálno-ekonomickej situácie okresu Lučenec si vyžaduje:

- cielenú podporu tvorby pracovných miest,
- rozvoj miestnych malých a stredných podnikov,
- zvyšovanie kvalifikácie pracovnej sily,
- opatrenia na znižovanie sociálnej odkázanosti.

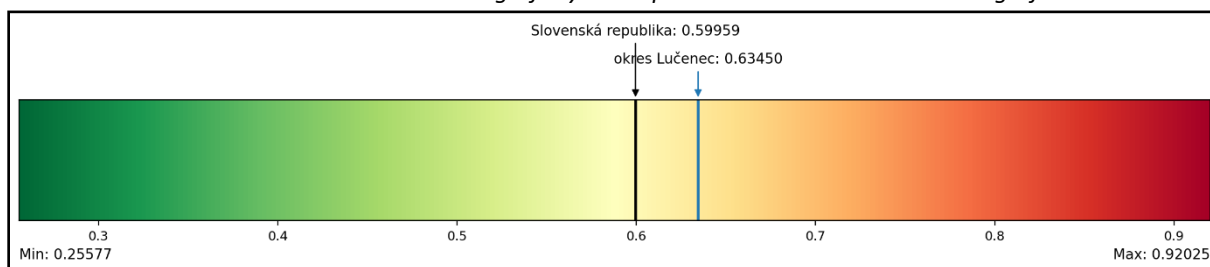
Sociálno-ekonomická situácia okresu Lučenec je dôsledkom vzájomne prepojených faktorov, ktoré vytvárajú systémovú bariéru jeho rozvoja. Nízka diverzifikácia ekonomiky obmedzuje tvorbu pracovných príležitostí, čo vedie k štrukturálnej nezamestnanosti a následne k nízkym príjmom obyvateľstva. Tie spôsobujú slabý lokálny dopyt, čo prispieva k stagnácii podnikateľského prostredia. Nedostatok pracovných a rozvojových príležitostí zároveň vedie k odlivu obyvateľstva a postupnému znižovaniu kvality ľudského kapitálu. Významným faktorom je aj prítomnosť marginalizovaných rómskych komunít bez dostatočnej integrácie, čo spôsobuje pretrvávajúce sociálne vylúčenie a zároveň nevyužitie ich ekonomického potenciálu. Tieto navzájom prepojené javy vedú k dlhodobému zaostávaniu okresu v hospodárskom rozvoji a negatívne ovplyvňujú všetky zložky regionálneho rozvoja.

1.2. Analýza demografického stavu

A. Hodnota čiastkového ukazovateľa

Okres Lučenec sa v rámci čiastkového ukazovateľa za demografický stav nachádza na **31. mieste** v zozname všetkých okresov SR, pričom hodnota tohto ukazovateľa je **0,63450**.

Hodnota čiastkového ukazovateľa za demografický stav prioritného okresu Lučenec - grafické zobrazenie

Zdroj: údaje spracované MIRRI SR

Čiastkový ukazovateľ za demografický stav sa vypočíta na základe špecifických ukazovateľov, ktorými sú:

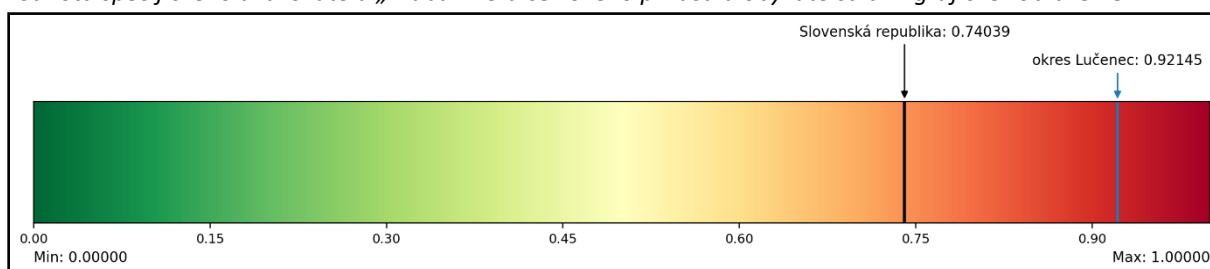
- (i) hrubá miera celkového prírastku obyvateľstva;
- (ii) index ekonomického zaťaženia osôb a
- (iii) index starnutia.

B. Hodnoty špecifických ukazovateľov

B.1. Hrubá miera celkového prírastku obyvateľstva

V rámci špecifického ukazovateľa „*hrubá miera celkového prírastku obyvateľstva*“ sa prioritný okres nachádza na **4. mieste** v zozname všetkých okresov SR, hodnota tohto ukazovateľa je **0,92145**.

Hodnota špecifického ukazovateľa „*hrubá miera celkového prírastku obyvateľstva*“ - grafické zobrazenie

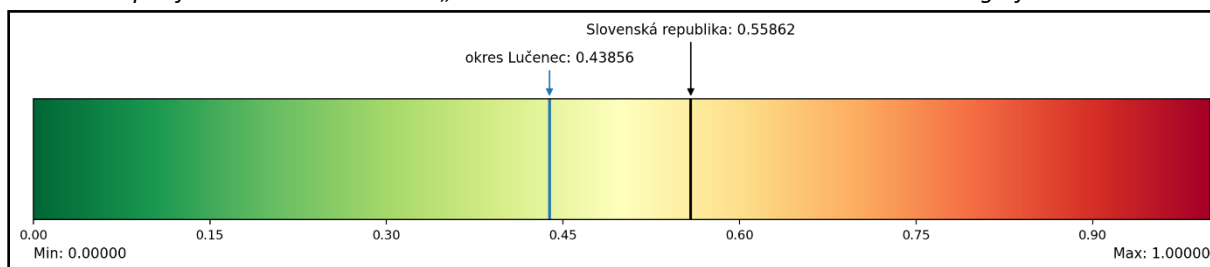

Zdroj: údaje spracované MIRRI SR

B.2. Index ekonomického zaťaženia

V rámci špecifického ukazovateľa „*index ekonomického zaťaženia osôb*“ sa prioritný okres nachádza na **50. mieste** v zozname všetkých okresov SR, hodnota tohto ukazovateľa je **0,43856**.

Hodnota špecifického ukazovateľa „index ekonomického zaťaženia osôb“ - grafické zobrazenie

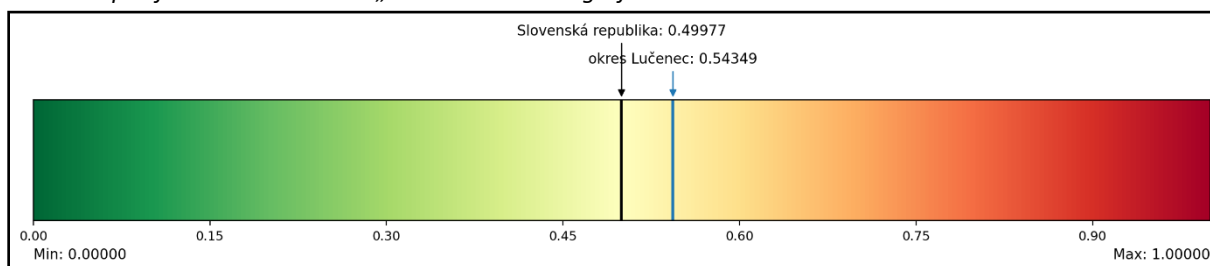

Zdroj: údaje spracované MIRRI SR

B.3. Index starnutia

V rámci špecifického ukazovateľa „index starnutia“ sa prioritný okres nachádza na **39. mieste** v zozname všetkých okresov SR, hodnota tohto ukazovateľa je **0,54349**.

Hodnota špecifického ukazovateľa „index starnutia“ - grafické zobrazenie

Zdroj: údaje spracované MIRRI SR

C. Analýza špecifických ukazovateľov demografického stavu

Demografický vývoj predstavuje jeden z kľúčových faktorov ovplyvňujúcich dlhodobý sociálno-ekonomický rozvoj okresu Lučenec. Zmeny v počte obyvateľov, ich vekovej štruktúre a ekonomickej záťaži populácie majú priamy dopad na trh práce, dostupnosť verejných služieb, udržateľnosť verejných financií a schopnosť územia zabezpečiť stabilný rozvoj v strednodobom a dlhodobom horizonte.

Hodnoty čiastkového ukazovateľa za oblasť demografického stavu sa okres poukazujú na **demograficky nepriaznivú pozíciu okresu**, ktorá si vyžaduje systematickú pozornosť v rámci plánovania rozvojových intervencií.

Hrubá miera celkového prírastku obyvateľstva

Hrubá miera celkového prírastku obyvateľstva dosahuje v okrese upozorňuje na **výrazný úbytok obyvateľstva**, ktorý je výsledkom kombinácie nepriaznivého prirodzeného vývoja a negatívneho migračného salda.

Z dlhodobého hľadiska ide o mimoriadne závažný jav, keďže pokles počtu obyvateľov:

- znižuje ekonomickú vitalitu územia,

- oslabuje miestny trh práce,
- znižuje daňové príjmy samospráv,
- zvyšuje jednotkové náklady na zabezpečenie verejných služieb.

Úbytok obyvateľstva sa výraznejšie prejavuje v menších a periférnych obciach okresu, ktoré čelia odchodu mladých a ekonomicky aktívnych obyvateľov. Tento trend vedie k postupnému vyľudňovaniu niektorých častí okresu a k zániku základných funkcií územia, ako sú miestne služby, školy či komunitný život.

Negatívny prirodzený vývoj zároveň naznačuje zhoršujúcu sa vekovú štruktúru obyvateľstva, keďže nižší počet narodených detí znižuje podiel mladších vekových skupín v populácii. Tento trend má dlhodobé dôsledky pre budúci vývoj pracovnej sily a udržateľnosť ekonomiky okresu.

Migrácia a jej vplyv na rozvojový potenciál

Hoci grafy priamo nezobrazujú migračné saldo, jeho negatívny vplyv je implicitne obsiahnutý v hodnote celkového prírastku obyvateľstva. Z okresu Lučenec dlhodobo odchádzajú najmä **mladí ľudia v produktívnom veku**, často s vyšším stupňom vzdelania. Príčinami sú najmä:

- obmedzené pracovné príležitosti,
- nízka mzdová úroveň,
- slabšia dostupnosť kvalitných služieb a infraštruktúry.

Odliv mladých a kvalifikovaných obyvateľov predstavuje **stratu ľudského kapitálu**, ktorá výrazne oslabuje schopnosť okresu generovať hospodársky rast a inovácie. Zároveň zhoršuje vekovú štruktúru populácie a zvyšuje tlak na systémy sociálnych a zdravotných služieb.

Index ekonomického zaťaženia

Index ekonomického zaťaženia osôb v okrese Lučenec ho zaraďuje medzi demograficky najviac zaťažené okresy. Tento ukazovateľ vyjadruje pomer ekonomicky neaktívnych osôb (deti a seniori) k ekonomicky aktívnej populácii.

Vysoká hodnota indexu ekonomického zaťaženia znamená, že na každého ekonomicky aktívneho obyvateľa pripadá relatívne vysoký počet osôb odkázaných na jeho ekonomickú aktivitu. Tento stav má viacero negatívnych dôsledkov:

- zvyšuje tlak na verejné financie,
- obmedzuje schopnosť územia financovať rozvojové investície,
- zvyšuje riziko prehlbovania sociálnych nerovností.

V kombinácii s vysokou nezamestnanosťou a nízkou mzdovou úrovňou predstavuje vysoké ekonomické zaťaženie **vážnu bariéru dlhodobej udržateľnosti rozvoja okresu**.

Index starnutia

Index starnutia v okrese Lučenec vyjadruje pomer počtu obyvateľov vo veku 65 rokov a viac k počtu detí vo veku 0 – 14 rokov.

Hoci v porovnaní s niektorými inými okresmi Slovenska nejde o extrémnu hodnotu, trend starnutia populácie je v okrese Lučenec jednoznačný. Rastúci podiel seniorov:

- zvyšuje dopyt po sociálnych a zdravotných službách,
- mení štruktúru spotreby v území,
- zvyšuje nároky na verejnú infraštruktúru a dostupnosť služieb.

V kontexte odchodu mladých obyvateľov je starnutie populácie jedným z faktorov, ktoré dlhodobo oslabujú rozvojový potenciál okresu a jeho schopnosť zabezpečiť generačnú obnovu pracovnej sily.

Špecifiká demografickej štruktúry – marginalizované komunity

Demografickú štruktúru okresu ovplyvňuje aj prítomnosť marginalizovaných rómskych komunít, ktoré majú odlišnú vekovú a sociálnu štruktúru v porovnaní s majoritnou populáciou. V týchto komunitách je vyšší podiel mladého obyvateľstva, avšak tento potenciál nie je dostatočne využívaný v dôsledku nízkej úrovne vzdelania a vysokej nezamestnanosti.

Tento nesúlad vytvára paradoxnú situáciu, keď na jednej strane dochádza k starnutiu populácie ako celku a poklesu pracovnej sily, no na druhej strane existuje skupina obyvateľstva s potenciálom doplniť pracovnú silu, ktorý však nie je využitý.

Bez systematickej integrácie týchto skupín do vzdelávacieho systému a trhu práce bude tento potenciál naďalej nevyužitý, čo bude negatívne ovplyvňovať demografický aj ekonomický vývoj okresu.

Celkové zhodnotenie demografického vývoja a jeho dopady

Analýza špecifických ukazovateľov demografického stavu poukazuje na to, že okres Lučenec čelí **kombinácii nepriaznivých demografických trendov**, ktoré majú vzájomne sa zosilňujúci charakter. Úbytok obyvateľstva, negatívne migračné saldo, vysoké ekonomické zaťaženie a postupné starnutie populácie vytvárajú tlak na trh práce, verejné služby a verejné financie.

Tieto demografické javy významne ovplyvňujú:

- schopnosť okresu prilákať investorov,
- udržateľnosť školských, sociálnych a zdravotných zariadení,
- dlhodobú stabilitu osídlenia.

Demografické zmeny majú priamy dopad na fungovanie trhu práce. Pokles počtu obyvateľov v produktívnom veku vedie k znižovaniu ponuky pracovnej sily, čo obmedzuje možnosti ekonomického rastu.

Zároveň pretrváva nesúlad medzi kvalifikáciou pracovnej sily a požiadavkami zamestnávateľov, čo vedie k súbežnému výskytu nezamestnanosti a nedostatku kvalifikovaných pracovníkov.

Demografický vývoj ovplyvňuje aj dostupnosť verejných služieb:

- pokles počtu detí vedie k znižovaniu dopytu po vzdelávacích službách,
- rast počtu seniorov zvyšuje dopyt po zdravotných a sociálnych službách.

Tieto zmeny si vyžadujú prispôsobenie kapacít a štruktúry služieb, čo predstavuje dodatočnú záťaž pre verejný sektor.

Demografický vývoj okresu Lučenec je úzko prepojený so sociálno-ekonomickou situáciou a spolu vytvárajú systém vzájomne sa posilňujúcich javov. Nedostatok pracovných príležitostí vedie k odchodu najmä mladých a kvalifikovaných ľudí, čo následne spôsobuje znižovanie ekonomickej aktivity v regióne. Tento trend prispieva k starnutiu populácie, ktoré zvyšuje nároky na sociálne a zdravotné služby a zároveň znižuje disponibilnú pracovnú silu. Významnú úlohu zohráva aj nevyužitý potenciál marginalizovaných rómskych komunít, čo vedie k pretrvávaniu nezamestnanosti a nízkej produktivite.

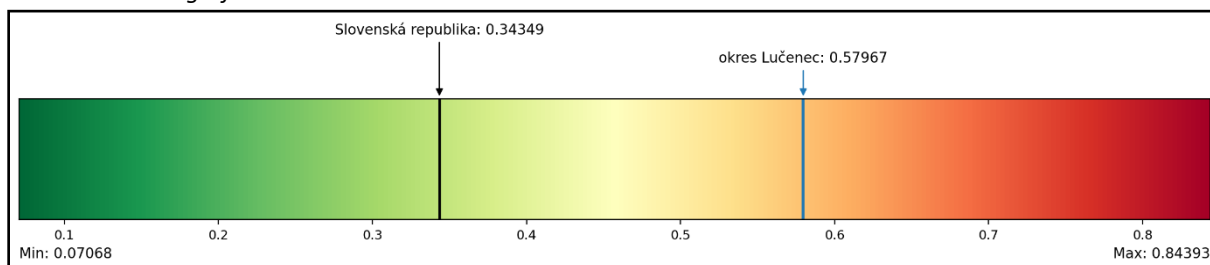
Kombinácia týchto faktorov sa premieta do oslabovania ľudského kapitálu, ktorý je kľúčovým predpokladom regionálneho rozvoja, pričom jeho nízka kvalita zároveň znižuje investičnú atraktivitu územia. Negatívny demografický vývoj tak významne prispieva k nepriaznivým hodnotám ukazovateľov regionálneho rozvoja a predstavuje jednu z hlavných výziev ďalšieho rozvoja okresu.

1.3. Analýza prístupu k verejnej infraštruktúre a základným službám

A. Hodnota čiastkového ukazovateľa

Okres Lučenec sa v rámci čiastkového ukazovateľa za oblasť prístup k verejnej infraštruktúre a základným službám nachádza na **12. mieste** v zozname všetkých okresov SR, pričom hodnota tohto ukazovateľa je **0,57967**.

Hodnota čiastkového ukazovateľa za oblasť prístup k verejnej infraštruktúre a základným službám prioritného okresu Lučenec - grafické zobrazenie

Zdroj: údaje spracované MIRRI SR

Čiastkový ukazovateľ za oblasť prístupu k verejnej infraštruktúre a základným službám sa vypočíta na základe špecifických ukazovateľov, ktorými sú:

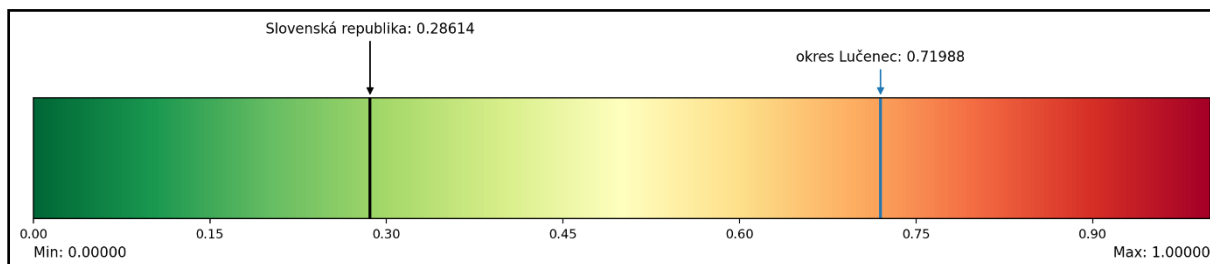
- (i) podiel obyvateľov zásobovaných vodou z verejných vodovodov;
- (ii) podiel obyvateľov napojených na verejnú kanalizačnú sieť s čistiarnou odpadových vôd;
- (iii) podiel adries s dostupnosťou internetu s rýchlosťou minimálne 100 Mbps a
- (iv) podiel detí vo veku dva až päť rokov k 30. júnu navštevujúcich materskú školu k 15. septembru predchádzajúceho kalendárneho roka.

B. Hodnoty špecifických ukazovateľov

B.1. Základná technická infraštruktúra - vodovody

V rámci špecifického ukazovateľa „podiel obyvateľov zásobovaných vodou z verejných vodovodov“ sa prioritný okres nachádza na **8. mieste** v zozname všetkých okresov SR, hodnota tohto ukazovateľa je **0,71988**.

Hodnota špecifického ukazovateľa „podiel obyvateľov zásobovaných vodou z verejných vodovodov“ - grafické zobrazenie

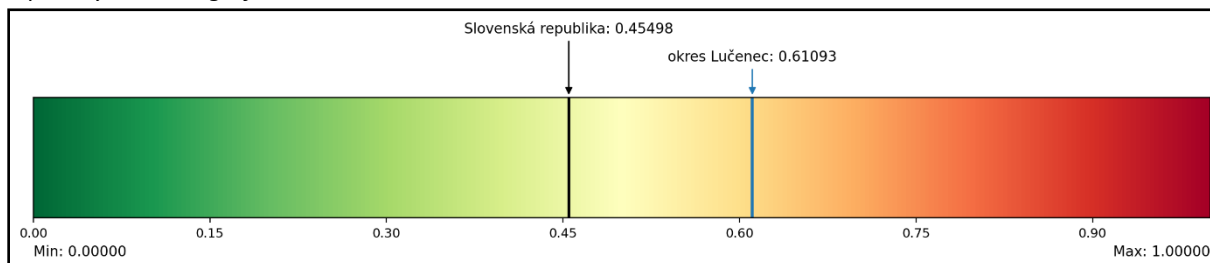

Zdroj: údaje spracované MIRRI SR

B.2. Základná technická infraštruktúra - kanalizácia

V rámci špecifického ukazovateľa „podiel obyvateľov napojených na verejnú kanalizačnú sieť s čistiarnou odpadových vôd“ sa prioritný okres nachádza na **27. mieste** v zozname všetkých okresov SR, hodnota tohto ukazovateľa je **0,61093**.

Hodnota špecifického ukazovateľa „podiel obyvateľov napojených na verejnú kanalizačnú sieť s čistiarnou odpadových vôd“ - grafické zobrazenie

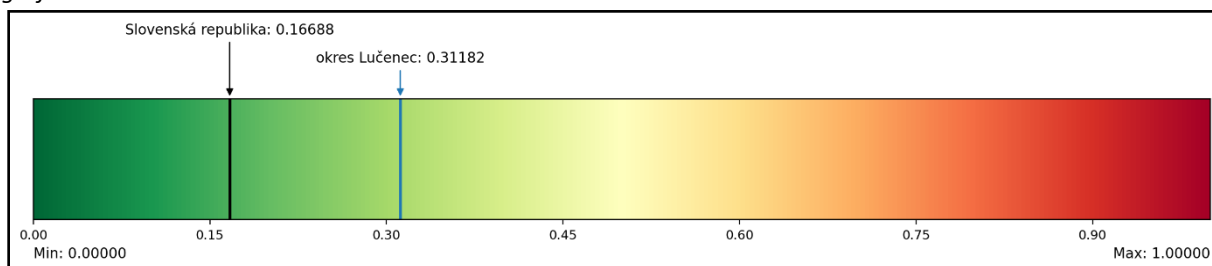

Zdroj: údaje spracované MIRRI SR

B.3. Dostupnosť internetu (podiel adries s dostupnosťou internetu s rýchlosťou minimálne 100 Mbps)

V rámci špecifického ukazovateľa „podiel adries s dostupnosťou internetu s rýchlosťou minimálne 100 Mbps“ sa prioritný okres nachádza na **18. mieste** v zozname všetkých okresov SR, hodnota tohto ukazovateľa je **0,31182**.

Hodnota špecifického ukazovateľa „podiel adries s dostupnosťou internetu s rýchlosťou minimálne 100 Mbps“ – grafické zobrazenie

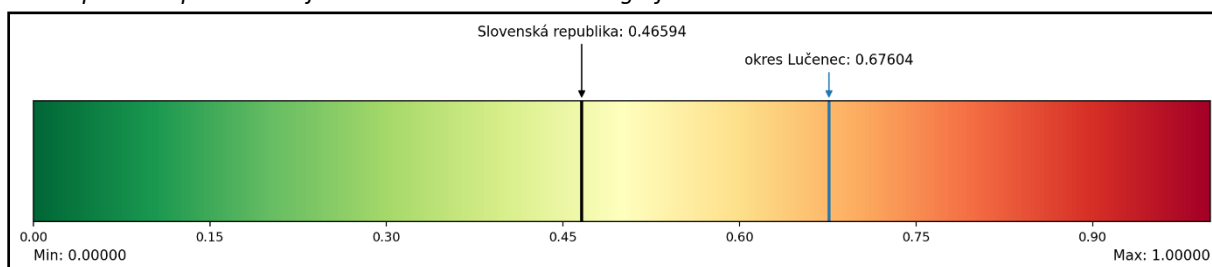

Zdroj: údaje spracované MIRRI SR

B.4. Vzdelávacia infraštruktúra a služby (podiel detí vo veku dva až päť rokov k 30. júnu navštevujúcich materskú školu k 15. septembru predchádzajúceho kalendárneho roka)

V rámci špecifického ukazovateľa „podiel detí vo veku dva až päť rokov k 30. júnu navštevujúcich materskú školu k 15. septembru predchádzajúceho kalendárneho roka“ sa prioritný okres nachádza na **15. mieste** v zozname všetkých okresov SR, hodnota tohto ukazovateľa je **0,67604**.

Hodnota špecifického ukazovateľa „podiel detí vo veku dva až päť rokov k 30. júnu navštevujúcich materskú školu k 15. septembru predchádzajúceho kalendárneho roka“ - grafické zobrazenie

Zdroj: údaje spracované MIRRI SR

C. Analýza špecifických ukazovateľov prístupu k verejnej infraštruktúre a základným službám

Prístup k verejnej infraštruktúre a základným službám predstavuje jeden zo základných predpokladov udržateľného rozvoja územia a kvality života jeho obyvateľov. V prípade okresu Lučenec analytické ukazovatele poukazujú na výrazné vnútroregionálne rozdiely a dlhodobé deficity, ktoré negatívne ovplyvňujú sociálno-ekonomický vývoj okresu, jeho atraktivitu pre bývanie, podnikanie aj stabilizáciu obyvateľstva.

Hodnota čiastkového ukazovateľa prístupu k verejnej infraštruktúre a základným službám okresu Lučenec sa v celoslovenskom porovnaní nejaví ako kritická, detailná analýza jednotlivých špecifických ukazovateľov však odhaľuje významné slabé miesta, najmä v oblasti environmentálnej infraštruktúry, dostupnosti digitálnych služieb a predprimárneho vzdelávania.

Základná technická infraštruktúra – verejné vodovody

Napriek relatívne priaznivému umiestneniu, ktorý dosahuje okres Lučenec v porovnaní s inými okresmi v rámci čiastkového ukazovateľa podielu obyvateľov zásobovaných vodou z verejných vodovodov, je potrebné tento údaj interpretovať v kontexte vnútorného usporiadania okresu.

Zatiaľ čo mesto Lučenec a niektoré väčšie obce disponujú vybudovanou a funkčnou vodárenskou infraštruktúrou, viaceré menšie obce stále nie sú napojené na verejný vodovod alebo využívajú individuálne riešenia, ktoré zvyšujú riziká z hľadiska hygieny, zdravotnej bezpečnosti a environmentálnej udržateľnosti. Nedostatočný prístup k pitnej vode z verejných zdrojov zároveň znižuje atraktivitu týchto obcí pre mladé rodiny a podnikateľské aktivity.

Z dlhodobého rozvojového hľadiska predstavuje neúplné pokrytie vodovodnou sieťou bariéru pre rozvoj bývania, služieb aj cestovného ruchu a zároveň zvyšuje náklady obyvateľov na zabezpečenie základných životných potrieb.

Základná technická infraštruktúra – verejná kanalizácia a čistenie odpadových vôd

Výrazne problematickejšia je situácia v oblasti napojenia obyvateľov na verejnú kanalizačnú sieť s čistením odpadových vôd. Podiel obyvateľov napojených na verejnú kanalizáciu s ČOV dosahuje v okrese Lučenec pomerne nízku hodnotu v rámci SR.

Táto hodnota poukazuje na významný deficit environmentálnej infraštruktúry, najmä v menších obciach, kde kanalizácia často úplne chýba alebo je riešená len čiastočne. Nedostatočné odvádzanie a čistenie odpadových vôd má negatívne dôsledky na kvalitu povrchových a podzemných vôd, životné prostredie a verejné zdravie.

Z pohľadu rozvoja územia je nízka úroveň kanalizačnej infraštruktúry jedným z najzásadnejších obmedzení:

- znižuje možnosti bytovej výstavby,
- obmedzuje rozvoj podnikania,
- znižuje schopnosť obcí reagovať na environmentálne výzvy a legislatívne požiadavky.

Digitálna infraštruktúra – dostupnosť vysokorýchlostného internetu

Zistená skutočnosť podielu adries s dostupnosťou internetu s rýchlosťou minimálne 100 Mbps naznačuje, že základná digitálna infraštruktúra je v okrese dostupná, avšak nerovnomerne rozložená.

V meste Lučenec a jeho bezprostrednom zázemí je dostupnosť vysokorýchlostného internetu relatívne dobrá, no v periférnych a vidieckych oblastiach okresu pretrvávajú výrazné rozdiely. Nedostatočné digitálne pokrytie v časti obcí obmedzuje:

- rozvoj podnikania a práce na diaľku,
- dostupnosť elektronických verejných služieb,
- možnosti vzdelávania a celoživotného vzdelávania.

Digitálna infraštruktúra sa stáva kľúčovým faktorom konkurencieschopnosti územia, a jej nerovnomerná dostupnosť prispieva k prehĺbovaniu vnútroregionálnych rozdielov v okrese Lučenec.

Vzdelávacia infraštruktúra – predprimárne vzdelávanie

Podiel detí vo veku dva až päť rokov navštevujúcich materskú školu dosahuje v okrese Lučenec hodnotu, ktorá poukazuje na nedostatočnú kapacitu a dostupnosť predprimárneho vzdelávania, najmä v menších obciach okresu.

Nedostatočné pokrytie predprimárnym vzdelávaním má viacrozmerné negatívne dopady:

- obmedzuje možnosť rodičov, najmä matiek, zapojiť sa do pracovného procesu,
- zvyšuje riziko vzdelávacieho znevýhodnenia detí zo sociálne slabšieho prostredia,
- znižuje dlhodobý rozvojový potenciál ľudského kapitálu okresu.

Z hľadiska sociálnej súdržnosti a dlhodobej udržateľnosti rozvoja predstavuje nízka dostupnosť materských škôl významnú systémovú slabinu, ktorá sa prenáša aj do ďalších oblastí trhu práce a sociálnej politiky.

V oblasti vzdelávania je zabezpečená dostupnosť základného školstva, avšak dostupnosť stredného a špecializovaného vzdelávania je limitovaná a často viazaná na dochádzanie mimo okresu alebo do jeho centra.

Tento faktor ovplyvňuje rozhodovanie mladých ľudí o ďalšom vzdelávaní a zotrvaní v regióne. Obmedzené možnosti vzdelávania v kombinácii s nedostatkom pracovných príležitostí prispievajú k odlivu mladého obyvateľstva.

Občianska vybavenosť a dostupnosť voľnočasových aktivít sú koncentrované najmä v mestských centrách, čo znižuje atraktivitu vidieckych častí okresu pre život, najmä pre mladé rodiny a kvalifikovaných pracovníkov.

Celkové zhodnotenie dopadov na územie okresu

Analýza špecifických ukazovateľov prístupu k verejnej infraštruktúre a základným službám poukazuje na skutočnosť, že okres Lučenec čelí výrazným nerovnostiam v kvalite infraštruktúrnej vybavenosti, najmä medzi mestom a menšími obcami. Tieto rozdiely majú priamy dopad na kvalitu života obyvateľstva, rozvoj podnikateľských aktivít a schopnosť okresu udržať a prilákať obyvateľstvo.

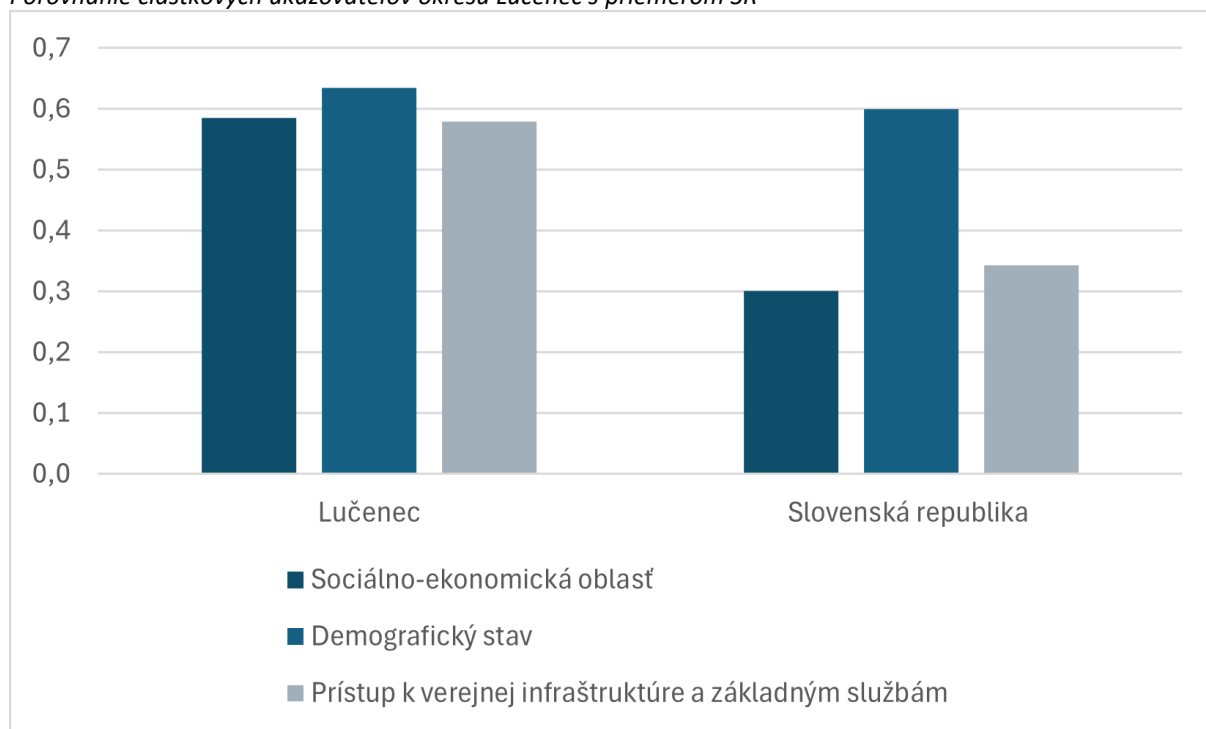
Nedostatky v oblasti infraštruktúry a služieb v okrese Lučenec sú úzko prepojené s jeho ekonomickým a demografickým vývojom a spoločne vytvárajú systém vzájomne sa ovplyvňujúcich faktorov. Nedostatočná kvalita dopravnej infraštruktúry obmedzuje mobilitu obyvateľstva a zároveň znižuje investičnú atraktivitu územia. Slabšia infraštruktúrna vybavenosť sa premieňa do nižšej kvality života, čo prispieva k odchodu obyvateľstva, najmä mladších vekových skupín. Obmedzená dostupnosť služieb zároveň znižuje atraktivnosť regiónu pre mladé rodiny a potenciálnych nových obyvateľov. Proces starnutia populácie zvyšuje dopyt po zdravotných a sociálnych službách, čím sa zvyšuje tlak na existujúcu infraštruktúru. Nerovnomerná dostupnosť služieb v rámci okresu prehĺbuje regionálne rozdiely medzi jednotlivými obcami. Tieto faktory majú významný vplyv na celkovú úroveň regionálneho rozvoja a prispievajú k nepriaznivému postaveniu okresu v rámci ukazovateľov regionálneho rozvoja.

1.4. Zhrnutie kľúčových problémov a rozvojových potrieb

A. Zhrnutie dát

Na základe analýzy čiastkových ukazovateľov možno konštatovať, že hodnoty prioritného okresu sa nachádzajú výrazne pod priemerom SR v sociálno-ekonomickej oblasti a v oblasti prístupu k verejnej infraštruktúre a základným službám, a zároveň sa nachádzajú mierne pod priemerom SR v oblasti demografického stavu.

Porovnanie čiastkových ukazovateľov okresu Lučenec s priemerom SR

Zdroj: údaje spracované MIRRI SR

B. Zoradenie najkritickejších oblastí

Podpriemerné hodnoty:

- v oblasti demografického stavu; v rámci tejto oblasti sú najkritickejšie z pohľadu hodnôt špecifických ukazovateľov hodnoty:
 - v oblasti hrubej miery celkového prírastku obyvateľstva.
- v oblasti prístupu k verejnej infraštruktúre a základným službám; v rámci tejto oblasti sú najkritickejšie z pohľadu hodnôt špecifických ukazovateľov hodnoty:
 - v oblasti podielu obyvateľov zásobovaných vodou z verejných vodovodov,
 - v oblasti podielu detí vo veku dva až päť rokov k 30. júnu navštevujúcich materskú školu k 15. septembru predchádzajúceho kalendárneho roka a
 - v oblasti podielu adries s dostupnosťou internetu s rýchlosťou minimálne

100 Mbps.

- v sociálno-ekonomickej oblasti; v rámci tejto oblasti sú najkritickejšie z pohľadu hodnôt špecifických ukazovateľov hodnoty:
 - v oblasti podielu počtu osôb, ktoré sú členmi domácnosti, ktorej sa poskytuje pomoc v hmotnej núdzi z počtu obyvateľov,
 - v oblasti podielu počtu uchádzačov o zamestnanie v produktívnom veku na obyvateľstve v produktívnom veku a
 - v oblasti priemernej nominálnej mesačnej mzdy zamestnanca.

Priemerné hodnoty:

- v oblasti prístupu k verejnej infraštruktúre a základným službám; v rámci tejto oblasti sú nedostatočné z pohľadu hodnôt špecifických ukazovateľov hodnoty:
 - v oblasti podielu obyvateľov napojených na verejnú kanalizačnú sieť s čistiarňou odpadových vôd.

Najlepšie hodnoty:

- v oblasti demografického stavu; v rámci tejto oblasti sú však stále pod priemerom SR z pohľadu hodnôt špecifických ukazovateľov hodnoty:
 - v oblasti indexu starnutia.

C. Zhrnutie kľúčových problémových oblastí a potrieb

Syntéza analytických zistení v oblasti sociálno-ekonomického vývoja, demografického stavu a prístupu k verejnej infraštruktúre a základným službám poukazuje na to, že okres Lučenec čelí **komplexu dlhodobo pretrvávajúcich a vzájomne prepojených problémov**, ktoré výrazne obmedzujú jeho rozvojový potenciál a kvalitu života obyvateľstva. Identifikované problémové oblasti majú prevažne **systémový charakter**, čo znamená, že ich riešenie si vyžaduje koordinovaný a integrovaný prístup, nie izolované alebo krátkodobé zásahy.

Hodnota ukazovateľa regionálneho rozvoja (URR) okresu Lučenec a jeho umiestnenie medzi prioritnými okresmi potvrdzujú, že napriek čiastkovým pozitívnym hodnotám v niektorých oblastiach zostáva okres **pod celoslovenským priemerom v rozhodujúcich rozvojových ukazovateľoch**. Najkritickejšie problémy sa koncentrujú najmä v sociálno-ekonomickej oblasti a v oblasti prístupu k verejnej infraštruktúre a základným službám, pričom demografický vývoj tieto problémy ďalej zosilňuje.

1. Nepriaznivá sociálno-ekonomická situácia a štrukturálna nezamestnanosť

Jednou z najvýraznejších problémových oblastí okresu Lučenec je dlhodobo nepriaznivá sociálno-ekonomická situácia, ktorá sa prejavuje vysokou mierou nezamestnanosti, nízkou mzdovou úrovňou a zvýšeným podielom obyvateľov odkázaných na pomoc v hmotnej núdzi.

Hodnoty špecifických ukazovateľov v tejto oblasti potvrdzujú, že významná časť obyvateľstva čelí obmedzeným možnostiam ekonomického uplatnenia a nízkej životnej úrovni.

Nezamestnanosť v okrese má výrazne **štrukturálny charakter**, pričom významnú časť uchádzačov o zamestnanie tvoria dlhodobo nezamestnané osoby, osoby s nízkou kvalifikáciou a osoby vo vyšších vekových kategóriách. Tento stav obmedzuje schopnosť trhu práce reagovať na hospodárske impulzy a zároveň zvyšuje riziko sociálneho vylúčenia a medzigeneračného prenosu chudoby.

Nízka priemerná mzda a slabá diverzifikácia hospodárstva znižujú atraktivitu okresu pre zotrvanie mladých a kvalifikovaných obyvateľov, čím sa sociálno-ekonomické problémy ďalej prehlbujú.

Demografickú štruktúru okresu významne ovplyvňuje aj prítomnosť marginalizovaných rómskych komunít, ktoré sa líšia vekovým aj sociálnym zložením od väčšinovej populácie. Hoci je pre tieto komunity typický vyšší podiel mladých ľudí, ich rozvojový potenciál ostáva do veľkej miery nevyužitý v dôsledku nedostatočného vzdelania a pretrvávajúcej vysokej nezamestnanosti.

2. Nepriaznivý demografický vývoj a úbytok obyvateľstva

Demografická analýza poukázala na výrazne nepriaznivý vývoj počtu obyvateľov okresu Lučenec. Negatívna hrubá miera celkového prírastku obyvateľstva indikuje **dlhodobý úbytok populácie**, ktorý je spôsobený kombináciou negatívneho prirodzeného prírastku a odchodu obyvateľov mimo okres.

Osobitne závažným problémom je **odliv mladých a ekonomicky aktívnych obyvateľov**, často s vyšším stupňom vzdelania. Tento trend oslabuje ľudský kapitál okresu, narúša generačnú obnovu pracovnej sily a znižuje schopnosť územia zabezpečiť dlhodobý hospodársky rast.

Vysoký index ekonomického zaťaženia poukazuje na rastúci tlak na ekonomicky aktívne obyvateľstvo a verejné financie. Starnutie populácie zároveň zvyšuje dopyt po sociálnych a zdravotných službách, ktoré sú už v súčasnosti v niektorých častiach okresu kapacitne nedostatočné.

3. Deficity v prístupe k verejnej infraštruktúre a základným službám

Analýza prístupu k verejnej infraštruktúre a základným službám poukázala na **výrazné nerovnosti medzi jednotlivými obcami okresu**, ako aj na dlhodobé deficity v oblasti environmentálnej, digitálnej a vzdelávacej infraštruktúry.

Nedostatočné napojenie obyvateľov na verejnú kanalizačnú sieť s čistením odpadových vôd predstavuje jeden z najkritickejších infraštruktúrnych problémov okresu. Tento stav má negatívne dopady na životné prostredie, verejné zdravie, ako aj na možnosti rozvoja bývania a podnikania.

Nerovnomerná dostupnosť vysokorýchlostného internetu a nedostatočná kapacita predprimárneho vzdelávania obmedzujú rozvoj ľudského kapitálu a znižujú konkurencieschopnosť územia v kontexte moderných ekonomických a spoločenských trendov. V oblasti vzdelávania je síce zabezpečená dostupnosť základného školstva, no prístup k strednému a špecializovanému vzdelávaniu je obmedzený a často si vyžaduje dochádzanie do centra okresu alebo mimo jeho územia.

4. Oslabená sociálna kohézia a priestorová koncentrácia problémov

Sociálno-ekonomické a demografické problémy sa v okrese Lučenec nekumulujú rovnomerne, ale **koncentrujú sa v určitých obciach a lokalitách**, čo vedie k oslabovaniu sociálnej kohézie a rastu pocitu marginalizácie časti obyvateľstva. Tento jav zvyšuje riziko sociálneho napätia, znižuje dôveru v inštitúcie verejnej správy a komplikuje realizáciu rozvojových opatrení.

Priestorová koncentrácia problémov zároveň zvyšuje nároky na verejné financie a sociálne služby, pričom bez koordinovaných zásahov hrozí ďalšie prehlbovanie regionálnych rozdielov v rámci okresu.

Analýza hospodárskeho, sociálneho a demografického stavu okresu Lučenec poukazuje na existenciu viacerých štrukturálnych problémov, ktoré sa navzájom podmieňujú a vytvárajú komplexný systém bariér rozvoja. Tieto problémy sa premietajú do nepriaznivej hodnoty ukazovateľa regionálneho rozvoja a limitujú schopnosť okresu dosahovať udržateľný hospodársky rast a zvyšovať kvalitu života obyvateľov.

Kľúčové rozvojové potreby okresu Lučenec

Na základe identifikovaných problémov je zrejmé, že rozvoj okresu Lučenec si vyžaduje zameranie na viaceré kľúčové oblasti. V prvom rade ide o posilnenie ekonomickej základne a zvýšenie pridanej hodnoty hospodárstva prostredníctvom podpory investícií, inovácií a rozvoja malých a stredných podnikov. Osobitnú pozornosť je potrebné venovať aj obnove poľnohospodárskeho sektora, vrátane rastlinnej a živočíšnej výroby, s cieľom zvýšiť sebestačnosť regiónu a podporiť výrobu a odbyť regionálnych produktov, ktoré môžu prispieť k diverzifikácii ekonomiky a tvorbe pracovných miest.

S tým úzko súvisí potreba zlepšenia situácie na trhu práce a rozvoja ľudského kapitálu, najmä zvyšovaním kvalifikácie pracovnej sily, rekvalifikáciou a lepším prepojením vzdelávania s požiadavkami trhu. Dôležitým aspektom je aj zvýšenie príjmovej úrovne a kvality života obyvateľov, čo môže podporiť rast zamestnanosti a stimulovať lokálnu ekonomiku. Zároveň je potrebné stabilizovať obyvateľstvo vytváraním podmienok pre zotrvanie mladých ľudí v regióne a zvýšením jeho atraktivity. V súvislosti so starnutím populácie je nevyhnutné rozvíjať zdravotné a sociálne služby a prispôsobovať ich demografickému vývoju. Súčasne je potrebné posilniť rozvoj sociálnej infraštruktúry a komunitných služieb, vrátane zefektívnenia fungovania komunitných centier, rozvoja dostupného bývania a implementácie preventívnych sociálnych programov. Dôležitou súčasťou je aj budovanie zariadení sociálnych služieb, ako sú útulky, zariadenia opatrovateľskej starostlivosti, špecializované zariadenia a zariadenia starostlivosti o deti do troch rokov (detské jasle), ktoré prispievajú k sociálnej inklúzii a zvyšovaniu kvality života obyvateľov.

Nemenej dôležité je zlepšenie dostupnosti a kvality infraštruktúry vrátane dopravnej, technickej a digitálnej, ako aj zvýšenie investičnej atraktivity územia. V tejto súvislosti je potrebné zamerať sa aj na rozšírenie a optimalizáciu prímestskej dopravy so zohľadnením reálnych potrieb obyvateľov, čo prispeje k zlepšeniu mobility pracovnej sily, dostupnosti služieb a prepojenia medzi mestskými a vidieckymi časťami okresu.

Tieto rozvojové potreby vyplývajú zo vzájomne prepojeného systému problémov, kde slabá ekonomika vedie k vysokej nezamestnanosti a nízkym príjmom, čo následne oslabuje dopyt a brzdí podnikanie. Nedostatok príležitostí spôsobuje odliv obyvateľstva a oslabovanie ľudského kapitálu, zatiaľ čo starnutie populácie zvyšuje nároky na verejné služby a vytvára tlak na verejné zdroje. Nedostatočná infraštruktúra zároveň znižuje investičnú atraktivitu

a obmedzuje prílev investícií. Prelomenie týchto negatívnych väzieb si vyžaduje koordinovaný a integrovaný prístup, ktorý bude súčasne riešiť ekonomické, sociálne aj infraštruktúrne aspekty rozvoja územia. Vypracovanie Plánu rozvoja prioritného okresu Lučenec preto vychádza z potreby systematicky reagovať na dlhodobu nepriaznivý vývoj, ktorý sa odráža v nízkej úrovni regionálneho rozvoja a zaradení okresu medzi prioritné okresy.

2. Impulzy k vypracovaniu plánu rozvoja

Vypracovanie Plánu rozvoja prioritného okresu Lučenec na obdobie 2026 – 2028 je priamou reakciou na dlhodobu nepriaznivý vývoj v rozhodujúcich oblastiach regionálneho rozvoja, ktoré boli identifikované prostredníctvom hodnotenia ukazovateľa regionálneho rozvoja (URR) a jeho čiastkových a špecifických ukazovateľov. Napriek tomu, že okres Lučenec v celkovom porovnaní prioritných okresov nepatrí medzi absolútne najslabšie, analytické zistenia poukazujú na **pretrvávajúce systémové problémy**, ktoré bez cielenej a koordinovanej intervencie nie je možné efektívne riešiť.

Zaradenie okresu Lučenec medzi prioritné okresy od 1. januára 2026 vychádza z kombinácie nepriaznivých hodnôt v sociálno-ekonomickej oblasti, demografickom vývoji a v prístupe k verejnej infraštruktúre a základným službám. Tieto oblasti sa navzájom ovplyvňujú a vytvárajú **začarovaný kruh rozvojového zaostávania**, ktorý sa prejavuje v oslabovaní hospodárskej výkonnosti okresu, znižovaní kvality života obyvateľstva a v prehľbovaní regionálnych rozdielov.

Impulzy vyplývajúce zo sociálno-ekonomickej situácie

Jedným z hlavných impulzov k vypracovaniu plánu rozvoja je **dlhodobu nepriaznivá sociálno-ekonomická situácia okresu Lučenec**, dokumentovaná vysokou mierou nezamestnanosti, nízkou príjmovou úrovňou a zvýšeným podielom obyvateľov odkázaných na pomoc v hmotnej núdzi. Hodnoty špecifických ukazovateľov v tejto oblasti potvrdzujú, že významná časť obyvateľstva čelí obmedzeným možnostiam ekonomického uplatnenia, čo negatívne vplýva na miestnu ekonomiku aj verejné financie.

Impulzom pre vypracovanie plánu rozvoja je potreba:

- systematicky podporiť tvorbu pracovných miest,
- posilniť miestne malé a stredné podniky, obnoviť a rozvíjať poľnohospodársky sektor, najmä rastlinnú a živočíšnu výrobu, so zameraním na zvýšenie potravinovej sebestačnosti regiónu a podporu výroby regionálnych produktov,
- vytvoriť podmienky pre rast mzdovej úrovne,
- znížiť mieru sociálnej odkázanosti obyvateľstva.

Bez cielenej podpory hospodárskeho rozvoja by dochádzalo k ďalšiemu prehľbovaniu sociálno-ekonomických rozdielov a k oslabovaniu rozvojového potenciálu okresu.

Impulzy vyplývajúce z demografického vývoja

Demografický vývoj predstavuje ďalší zásadný impulz k vypracovaniu plánu rozvoja. Negatívna hrubá miera celkového prírastku obyvateľstva poukazuje na **dlhodobý úbytok populácie**, ktorý je spôsobený kombináciou negatívneho prirodzeného vývoja a odlivu obyvateľov mimo okres.

Osobitne znepokojujúcim javom je odchod mladých a ekonomicky aktívnych obyvateľov, čo vedie k oslabovaniu ľudského kapitálu okresu, k zhoršovaniu vekovej štruktúry populácie a k zvyšovaniu indexu ekonomického zaťaženia. Tieto trendy majú priamy dopad na udržateľnosť trhu práce, verejných služieb a verejných financií.

Impulzom pre vypracovanie plánu rozvoja je preto potreba:

- stabilizovať demografický vývoj okresu,
- vytvoriť podmienky pre zotrvanie mladých ľudí v území,
- zlepšiť dostupnosť bývania, služieb a pracovných príležitostí,
- reagovať na rastúce potreby starnúcej populácie,
- zefektívniť fungovanie komunitných centier, podporiť rozvoj dostupného bývania a preventívnych sociálnych programov a zároveň rozširovať kapacity sociálnych služieb prostredníctvom budovania útlukov, zariadení opatrovateľskej starostlivosti, špecializovaných zariadení a zariadení starostlivosti o deti do troch rokov (detské jasle).

Impulzy vyplývajúce z deficitu verejnej infraštruktúry a služieb

Analýza prístupu k verejnej infraštruktúre a základným službám poukázala na **významné vnútroregionálne rozdiely a dlhodobé investičné dlhy**, najmä v oblasti environmentálnej infraštruktúry, digitálnej dostupnosti a predprimárneho vzdelávania.

Nedostatočné napojenie obyvateľov na verejnú kanalizáciu s čistením odpadových vôd, nerovnomerná dostupnosť vysokorýchlostného internetu a nedostatočné kapacity materských škôl výrazne obmedzujú kvalitu života obyvateľstva a znižujú atraktivitu územia pre nové investície.

Impulzom pre vypracovanie plánu rozvoja je potreba:

- dobudovať základnú technickú a environmentálnu infraštruktúru,
- zlepšiť dostupnosť verejných služieb,
- rozšíriť a optimalizovať systém prímestskej dopravy s dôrazom na reálne potreby obyvateľov a ich dochádzku za prácou, vzdelávaním a službami,
- odstrániť bariéry rozvoja malých obcí,
- zvýšiť odolnosť územia voči environmentálnym a sociálnym rizikám.

Impulzy vyplývajúce z potreby koordinovaného a cieleného zásahu

Doterajšie skúsenosti ukazujú, že **izolované a nekoordinované opatrenia** nedokázali priniesť zásadnú zmenu rozvojovej trajektórie okresu Lučenec. Impulzom k vypracovaniu plánu rozvoja je preto potreba vytvoriť **integrovaný strategický rámec**, ktorý umožní zosúladiť zásahy štátu, samosprávy a ďalších aktérov v území.

Plán rozvoja predstavuje nástroj, prostredníctvom ktorého je možné:

- cielene smerovať verejné zdroje do oblastí s najvyšším rozvojovým efektom,
- zvýšiť efektívnosť verejných investícií,
- zabezpečiť synergický účinok jednotlivých aktivít a opatrení.

Impulzom k vypracovaniu Plánu rozvoja prioritného okresu Lučenec je kombinácia nepriaznivých sociálno-ekonomických a demografických trendov, pretrvávajúcich deficitov v oblasti infraštruktúry a služieb a potreby systematického, koordinovaného a dlhodobého udržateľného zásahu. Plán rozvoja vytvára predpoklady na to, aby sa okres Lučenec postupne posunul od riešenia dôsledkov k riešeniu príčin rozvojového zaostávania a aby sa znížili regionálne rozdiely v rámci Slovenskej republiky.

3. Návrh aktivít a úloh na zabezpečenie realizácie a plnenia plánu rozvoja

3.1. Súlad so strategickými dokumentmi

Plán rozvoja je v súlade s prioritami Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja Banskobystrického samosprávneho kraja na roky 2022 - 2030, Integrovanou územnou stratégiou a ďalšími relevantnými národnými a regionálnymi stratégiami. Zabezpečuje súlad s aktivitami financovanými z Programu Slovensko 2021 – 2027 a akéhokoľvek nadväzujúceho mechanizmu financovania projektov z prostriedkov Európskej únie a jej príslušných fondov.

3.2. Zdôvodnenie výberu aktivít plánu rozvoja

Výber hlavných aktivít a ich opatrení a úloh je určený pre prioritné okresy tak, aby finančná podpora smerovala na projekty s merateľným prínosom a jasnou väzbou na URR, resp. na čiastkové a špecifické ukazovatele, ktoré ho vytvárajú, a to za účelom jeho znižovania a dorovnávania rozdielov medzi jednotlivými okresmi SR.

Zámerom výberu a usporiadania aktivít je vytvoriť rámec pre rýchlu a jednoduchú identifikáciu pre zaradenie žiadostí a zároveň prostredníctvom odporúčanej prioritizácie aktivít zacieliť a motivovať potenciálnych žiadateľov na podávanie žiadostí a projektov, ktoré adresujú najakútnejšie problémové ukazovatele prioritného okresu.

Aktivity sú navrhnuté tak, aby mali merateľný dopad na špecifické ukazovatele a zároveň vytvárali synergie pre celkový rozvoj územia. Hodnotenie predkladaných žiadostí a projektov bude zamerané predovšetkým na ich jasné a zrozumiteľné zaradenie a naviazanie

na špecifickú aktivitu a jej merateľné ukazovatele tak, aby projekty prispievali k zlepšovaniu čiastkových a špecifických ukazovateľov.

3.3. Aktivity plánu rozvoja

Rámec aktivít je postavený na nasledovných štyroch hlavných aktivitách:

- (i) **Práca a príjmy v regióne** (*sociálno-ekonomické ukazovatele*)
- (ii) **Zážitkový región: cestovný ruch, identita a aktívna rekreácia** (*zamestnanosť a príjmy cez projekty cestovného ruchu a aktívnej rekreácie*)
- (iii) **Infraštruktúra, služby a bezpečné obce** (*prístup k infraštruktúre a službám*)
- (iv) **Sociálne služby, zdravie a demografia** (*demografický stav a kvalita života*)

Jednotlivé opatrenia a úlohy sú bližšie špecifikované v *Prílohe č. 1*.

Zdôvodnenie výberu aktivít plánu rozvoja

Výber prioritných aktivít plánu rozvoja prioritného okresu Lučenec vychádza zo syntézy analytických zistení v sociálno-ekonomickej oblasti, demografickom vývoji a v prístupe k verejnej infraštruktúre a základným službám.

Identifikované problémy majú systémový charakter a prejavujú sa vo vzájomne prepojených javoch – obmedzená tvorba pracovných príležitostí, nízka príjmová úroveň obyvateľstva, odliv ekonomicky aktívneho obyvateľstva a nerovnomerná dostupnosť infraštruktúry a služieb v území. Výber aktivít preto reflektuje potrebu zasiahnuť tieto oblasti koordinovane a vytvoriť podmienky pre stabilizáciu územia a následnú aktiváciu jeho rozvojového potenciálu.

Aktivita 3.3 – Malé projekty pre obce do 500 obyvateľov

Zaradenie tejto aktivity vychádza z identifikovaných vnútroregionálnych rozdielov a špecifik sídelnej štruktúry okresu, kde významnú časť tvoria menšie obce s obmedzenými finančnými a administratívnymi kapacitami. Analýza poukazuje na to, že práve v týchto obciach sa kumulujú problémy spojené s nedostatočnou infraštruktúrou, slabšou dostupnosťou služieb a nižšou kvalitou života.

Obmedzené investičné možnosti týchto obcí vedú k postupnému zhoršovaniu podmienok pre život, čo sa premieta do odchodu obyvateľstva, najmä mladších vekových skupín a oslabovania lokálnej sociálnej a ekonomickej štruktúry. Nedostatok aj menších investícií zároveň znemožňuje riešenie základných potrieb obyvateľstva a brzdí akékoľvek rozvojové iniciatívy.

Aktivita malých projektov umožňuje realizovať rýchle a adresné intervencie priamo na lokálnej úrovni, čím prispieva k zlepšeniu základných podmienok pre život a k stabilizácii osídlenia. Z pohľadu kauzálnych väzieb ide o zásah, ktorý zmierňuje tlak na odchod obyvateľstva a zároveň vytvára predpoklady pre zachovanie základných funkcií obcí.

Aktivita 3.2 – Realizácia verejnej infraštruktúry a základných služieb

Výber tejto aktivity priamo reaguje na identifikované deficity v oblasti technickej, environmentálnej a občianskej infraštruktúry, ktoré významne ovplyvňujú kvalitu života obyvateľstva aj rozvojové možnosti územia.

Analýza poukazuje najmä na nedostatky v oblasti kanalizačnej infraštruktúry, nerovnomernú dostupnosť digitálnych služieb a obmedzenú kapacitu niektorých verejných služieb. Tieto faktory znižujú atraktivitu územia pre bývanie aj podnikanie a zároveň predstavujú bariéru pre ďalší rozvoj ekonomických aktivít.

Zlepšenie infraštruktúry a služieb má priamy dopad na stabilizáciu obyvateľstva, keďže zvyšuje kvalitu života a dostupnosť základných funkcií územia. Zároveň vytvára predpoklady pre rozvoj podnikania a investičnú aktivitu, keďže dostupná a kvalitná infraštruktúra je jednou zo základných podmienok ekonomického rozvoja.

Z pohľadu kauzálnych väzieb ide o kľúčovú intervenciu, ktorá odstraňuje bariéry rozvoja a zároveň umožňuje efektívne uplatnenie ďalších ekonomických opatrení.

Aktivita 3.1 – Projektová príprava verejných investícií

Zaradenie tejto aktivity reflektuje identifikovanú slabšiu schopnosť územia pripravovať a realizovať investičné projekty, ktorá predstavuje významné obmedzenie využívania dostupných finančných zdrojov.

Analýza ukazuje, že problém rozvoja okresu nespočíva len v nedostatku investícií, ale aj v obmedzenej projektovej pripravenosti obcí a iných subjektov. Nedostatočná príprava projektov vedie k nízkej miere čerpania dostupných zdrojov a k nerealizovaniu potrebných rozvojových zámerov.

Podpora projektovej prípravy umožňuje systematicky pripravovať investície v oblasti infraštruktúry, služieb a ekonomického rozvoja, čím sa zvyšuje schopnosť územia reagovať na identifikované potreby.

Z kauzálneho hľadiska ide o aktivitu, ktorá posilňuje absorpčnú kapacitu územia a umožňuje realizáciu ostatných intervencií. Bez nej by zostávali mnohé rozvojové potreby nenaplnené, čím by sa zachovával existujúci stav stagnácie.

Aktivita 1.2 – Miestne MSP a tradičná výroba

Výber tejto aktivity vychádza z identifikovanej potreby posilniť ekonomickú základňu okresu a zvýšiť jeho schopnosť generovať pracovné príležitosti a príjmy obyvateľstva.

Analýza poukazuje na nízku diverzifikáciu hospodárstva, dominanciu odvetví s nižšou pridanou hodnotou a obmedzený rozvoj podnikateľského prostredia. Tento stav vedie k nízkej mzdovej úrovni a obmedzeným možnostiam ekonomického uplatnenia obyvateľstva.

Podpora miestnych malých a stredných podnikov, vrátane tradičnej výroby, predstavuje nástroj, ktorý umožňuje rozvíjať ekonomické aktivity priamo v území a vytvárať pracovné miesta na lokálnej úrovni. Zároveň podporuje využívanie miestnych zdrojov a posilňuje ekonomickú odolnosť regiónu.

Rozvoj MSP prispieva k zvyšovaniu príjmov obyvateľstva, čo následne zvyšuje lokálny dopyt a podporuje ďalší rozvoj podnikania a služieb. Z pohľadu kauzálnych väzieb ide o zásah, ktorý priamo ovplyvňuje jadro problému – nízku ekonomickú aktivitu a obmedzenú tvorbu pracovných miest.

Vzájomné prepojenie aktivít a ich vplyv na územie

Z pohľadu celkového nastavenia plánu je výber aktivít založený na postupnom narúšaní negatívnych väzieb medzi jednotlivými oblasťami. Najskôr dochádza k zlepšeniu infraštruktúrnych podmienok a dostupnosti služieb, čím sa stabilizuje územie. Na tomto základe je následne možné rozvíjať ekonomické aktivity, ktoré vytvárajú pracovné príležitosti a zvyšujú príjmy obyvateľstva.

Jednotlivé aktivity sú pritom navrhnuté tak, aby sa vzájomne dopĺňali. Investície do infraštruktúry a malé projekty zlepšujú podmienky pre život a podnikanie, projektová príprava umožňuje tieto investície systematicky realizovať a podpora MSP zabezpečuje ich ekonomické zhodnotenie v podobe pracovných miest a príjmov.

Takto nastavený prístup umožňuje prepojiť stabilizačné a rozvojové opatrenia do jedného funkčného celku, v ktorom sa efekty jednotlivých intervencií zosilňujú. Výsledkom je postupná transformácia vývojového modelu okresu, v ktorom sa pôvodne negatívne väzby medzi ekonomickými, demografickými a infraštruktúrnymi faktormi nahrádzajú procesmi podporujúcimi rast, stabilizáciu obyvateľstva a zvyšovanie kvality života.

Výber aktivít preto predstavuje cielený a logicky prepojený rámec, ktorý vychádza z analytických zistení a smeruje k dlhodobej stabilizácii a udržateľnému rozvoju okresu Lučenec.

4. Merateľné ukazovatele plánu rozvoja

Pre sledovanie dosahovania cieľov sú zadefinované kľúčové merateľné ukazovatele, ktoré vychádzajú priamo zo špecifických ukazovateľov definovaných vo vyhláske.

Označenie	Názov merateľného ukazovateľa	Východisková hodnota ⁴	Cieľová hodnota (2026) ⁵	Cieľová hodnota (2027)	Cieľová hodnota (2028)
SE01	Podiel počtu osôb, ktoré sú členmi domácnosti, ktorej sa poskytuje pomoc v hmotnej núdzi z počtu obyvateľov v %	5,65	5,66	5,67	5,68
SE02	Podiel uchádzačov o zamestnanie v produktívnom veku na obyvateľstve v produktívnom veku v %	8,27	8,28	8,29	8,30

⁴ Podľa zoznamu prioritných okresov zverejneného 1.11.2025.

⁵ Pribežná hodnota, ktorú plánuje okres dosiahnuť v danom roku realizáciou aktivít. Pri monitorovaní budú použité hodnoty ukazovateľa z obdobia n-2.

Označenie	Názov merateľného ukazovateľa	Východisková hodnota ⁴	Cieľová hodnota (2026) ⁵	Cieľová hodnota (2027)	Cieľová hodnota (2028)
SE03	Priemerná nominálna mesačná mzda zamestnanca v EUR	1 313	1314	1315	1316
DS01	Hrubá miera celkového prírastku obyvateľstva (na 1000 obyv.) v ‰	-7,26	-7,25	-7,24	-7,23
DS02	Index ekonomického zaťaženia osôb v ‰	50,60	50,61	50,62	50,63
DS03	Index starnutia v ‰	120,57	120,56	120,55	120,54
VI01	Podiel obyvateľov zásobovaných vodou z verejných vodovodov v ‰	76,10	76,10	76,11	76,12
VI02	Podiel obyvateľov napojených na verejnú kanalizačnú sieť s ČOV v ‰	61,50	61,51	61,52	61,53
VI03	Podiel adries s dostupnosťou internetu s rýchlosťou minimálne 100 Mbps v ‰	82,78	82,79	82,80	82,81
VI04	Podiel detí vo veku 2 - 5 rokov navštevujúcich MŠ v ‰	54,10	54,11	54,12	54,13

5. Očakávané výsledky, monitorovanie a hodnotenie dosiahnutého pokroku

5.1. Časový harmonogram realizácie plánu rozvoja

Za realizáciu jednotlivých projektov v rámci hlavných aktivít a ich opatrení a úloh sú zodpovední samotní prijímatelia regionálneho príspevku, s ktorými na základe vyhodnotenia jednotlivých výziev na predkladanie žiadostí o poskytnutie regionálneho príspevku uzatvorí MIRRI SR zmluvu o poskytnutí regionálneho príspevku. Harmonogram realizácie plánu rozvoja je navrhnutý na roky 2026 – 2028.

5.2. Možnosti financovania plánu rozvoja

Hlavné aktivity plánu rozvoja sú financované z prostriedkov štátneho rozpočtu SR a alokované na základe rozhodnutia MIRRI SR pre príslušný kalendárny rok, ktoré MIRRI SR zverejní na svojej webovej stránke. Alokačný mechanizmus zohľadňuje potreby jednotlivých prioritných okresov, pričom MIRRI SR je oprávnené rozhodnúť o zmene alokácie alebo jej presune alebo jej časti na iný prioritný okres najmä v prípadoch, ak nedôjde k vyčerpaniu

alokovaných prostriedkov alebo pripravenosť predložených žiadostí a projektov nedosiahne požadovanú odbornú úroveň vypracovania.

5.3. Gestori a spôsob monitorovania

Plnenie plánu rozvoja vyhodnocuje a kontroluje MIRRI SR v spolupráci s Okresným úradom Lučenec a riadiacim výborom prioritného okresu⁶.

Postup pre monitorovanie a hodnotenie plánu rozvoja prioritného okresu je upravený interným predpisom MIRRI SR.

5.4. Časový harmonogram odovzdávania monitorovacích správ

Riadiaci výbor prioritného okresu v súlade s ustanovením § 5 ods. 1 písm. d) zákona o prioritných okresoch monitoruje a hodnotí plnenie výziev a plánu rozvoja prioritného okresu prostredníctvom hodnotiacej správy každoročne do 30. júna za predchádzajúci kalendárny rok.

6. Prílohy

Príloha č. 1 – Zoznam hlavných aktivít a opatrení plánu rozvoja

⁶ Podľa § 2 písm. e) zákona o prioritných okresoch sa riadiacim výborom prioritného okresu rozumie poradný orgán MIRRI SR zriadený v každom prioritnom okrese.

PRÍLOHA Č. 1 K PLÁNU ROZVOJA PRIORITNÉHO OKRESU

VYMEDZENIE HLAVNÝCH AKTIVÍT A OPATRENÍ

Táto príloha obsahuje všeobecné vecné vymedzenie hlavných aktivít a opatrení a typové zameranie projektov, ktoré môžu byť podporované v rámci regionálneho príspevku. Konkrétne oprávnené osoby žiadateľov, finančné limity, populačné alebo iné limity, oprávnené výdavky, osobitné podmienky, obmedzenia a ďalšie pravidlá podpory určí príslušná vyhlásená a schválená výzva.

Pri zaradení projektu je rozhodujúci jeho hlavný účel a dominantný výsledok, nie samotný názov projektu, stavby, zariadenia alebo výdavku. Uvedené príklady sú orientačné a nevytvárajú uzavretý zoznam projektov.

HLAVNÁ AKTIVITA 1 – PRÁCA A PRÍJMY V REGIÓNE

Podpora zamestnanosti, príjmov, miestneho podnikania, inovácií a pracovných zručností s rozvojovým účinkom v prioritnom okrese.

Názov opatrenia	Základné vymedzenie	Typové zameranie projektov
1.1 Sociálna a inkluzívna ekonomika	Pracovná integrácia znevýhodnených a zraniteľných osôb prostredníctvom sociálnych, komunálnych alebo komunitne orientovaných ekonomických činností s udržateľným pracovným a miestnym prínosom.	Patria sem sociálne a komunálne podniky, sociálne dielne, komunálne a údržbové služby, reuse a opravárenské činnosti, miestna výroba a služby, ak je ich jadrom vytváranie a udržanie pracovných miest pre určené znevýhodnené alebo zraniteľné skupiny.
1.2 Miestne MSP a tradičná výroba	Rozvoj miestnych mikro-, malých a stredných podnikov, výroby, remesiel, spracovania miestnych surovín, obchodu a služieb s cieľom zvýšiť hospodársky výkon a stabilitu miestnej ekonomiky.	Patria sem projekty vzniku, rozšírenia alebo modernizácie výroby a služieb, najmä potravinárstva, dreva, kovu, textilu, remesiel, stavebných a opravárenských činností, miestnych služieb, poľnohospodárstva, lesníctva, logistiky, odbytu a regionálnych produktov.
1.3 Inovácie, výskum, digitalizácia, kybernetická bezpečnosť a GDPR	Podpora inovácií, aplikovaného výskumu, technologickej modernizácie, automatizácie a digitalizácie, ako aj riešení zvyšujúcich kybernetickú odolnosť a ochranu osobných údajov.	Patria sem nové alebo podstatne zlepšené technológie, automatizované a dátovo riadené procesy, digitálne systémy a služby, vývoj a aplikovaný výskum, ako aj funkčné opatrenia kybernetickej bezpečnosti, ochrany dát a súladu s GDPR.
1.4 Prepojenie vzdelávania a trhu práce	Vzdelávanie orientované na zamestnateľnosť a konkrétne potreby trhu práce, najmä praktická a odborná príprava, rekvalifikácie, odborná prax a spolupráca vzdelávacích organizácií so zamestnávateľmi.	Patria sem duálne vzdelávanie, odborná prax, rekvalifikačné a kvalifikačné programy, pracoviská praktického vyučovania, odborné dielne a laboratória, kariérne poradenstvo a ďalšie programy smerujúce k získaniu pracovných zručností a uplatneniu.
1.5 Prevencia rizikových javov v športe, integrita a kariérna tranzícia športovcov	Podpora bezpečného a integritného športového prostredia a prípravy športovcov na profesionálnu aj pošportovú kariéru prostredníctvom vzdelávania, prevencie, poradenstva, mentoringu a vhodných digitálnych nástrojov.	Patria sem programy prevencie manipulácie súťaží, rizikového stávkovania, dopingu, násilia, diskriminácie, šikany a zneužívania, vzdelávanie športovcov a ich podporného prostredia, bezpečné oznamovacie postupy, vstupná príprava mladých športovcov, kariérne poradenstvo a rekvalifikácia.

HLAVNÁ AKTIVITA 2 – ZÁŽITKOVÝ REGIÓN: CESTOVNÝ RUCH, IDENTITA A AKTÍVNA REKREÁCIA

Rozvoj udržateľného cestovného ruchu, návštevníckych produktov, regionálnej identity, služieb pre návštevníkov a aktívnej rekreácie.

Názov opatrenia	Základné vymedzenie	Typové zameranie projektov
2.1 Tematické produkty cestovného ruchu	Rozvoj ucelených a dlhodobo využiteľných turistických produktov založených na (A) vode; (B) prírode, horách a turistike vrátane cykloturistiky; (C) histórii a kultúre; alebo (D) vidieku a agroturistike.	Patria sem turistické a cyklistické trasy, vodné a prírodné návštevnícke produkty, vyhliadky, náučné a tematické trasy, sprístupnenie pamiatok a sakrálnych stavieb, expozície, návštevnícke programy, vidiecke a agroturistické zážitky a digitálna interpretácia viazaná na konkrétnu lokalitu alebo trasu.
2.2 Destinačný manažment, marketing, regionálna identita a značka	Spoločné riadenie, koordinácia a prezentácia destinácie alebo uceleného územia, budovanie regionálnej identity a značky a prepájanie atrakcií, služieb a miestnych aktérov.	Patria sem projekty destinačného manažmentu, spoločnej regionálnej značky a komunikácie, destinačné weby a aplikácie, spoločné mapy a publikácie, marketingové kampane územia, koordinácia ponuky a podujatí, návštevnícke dáta a partnerstvá viacerých aktérov.
2.3 Podporné MSP pre cestovný ruch	Rozvoj podnikateľských služieb, ktoré návštevník priamo využíva počas pobytu a ktoré dopĺňajú alebo zvyšujú kvalitu turistickej ponuky územia.	Patria sem najmä ubytovanie, gastronómia, požičovne a servis rekreačného vybavenia, sprievodcovské a zážitkové služby, turistická doprava, predaj regionálnych výrobkov a ďalšie služby s preukázateľnou väzbou na cestovný ruch.
2.4 Aktívny rekreačný šport	Podpora pravidelného amatérskoho športovania, tréningu a aktívnej rekreácie prostredníctvom športovo-rekreačných priestorov, zariadení, vybavenia a programov s dlhodobou využiteľnosťou.	Patria sem workoutové a outdoorové zóny, pumptracky, skateparky, športové okruhy, multifunkčné ihriská, kurty, telocvične a pohybové sály, lezecké a tréningové prvky, športové zázemie a spoločné vybavenie a pravidelné amatérske alebo komunitné športové programy.
2.5 Multifunkčné vodné plochy	Vznik, obnova a funkčné dobudovanie vodných plôch, ktoré plnia retenčnú alebo inú vodohospodársku funkciu a zároveň prinášajú ďalší rekreačný, rybársky, protipožiarne alebo ekologický úžitok.	Patria sem rybníky a retenčné nádrže, obnova vodných plôch, regulačné a technické prvky, protipožiarne odberné miesta, športový rybolov, bezpečné vstupy, lovné miesta, móla, primerané hygienické a návštevnícke zázemie a prvky podporujúce biodiverzitu.

HLAVNÁ AKTIVITA 3 – INFRAŠTRUKTÚRA, SLUŽBY A BEZPEČNÉ OBCE

Podpora projektovej pripravenosti a realizácie verejných investícií, menších lokálnych zásahov, spolufinancovania a bezpečnostných a záchranných riešení.

Názov opatrenia	Základné vymedzenie	Typové zameranie projektov
3.1 Projektová príprava verejných investícií	Príprava konkrétnych verejných investícií do štádia umožňujúceho ich povolenie, financovanie a následnú realizáciu.	Patria sem projektové a technické dokumentácie, architektonické a inžinierske návrhy, štúdie uskutočniteľnosti, rozpočty a výkazy výmer, odborné prieskumy a posudky, povoľovacie podklady, inžinierska činnosť a ďalšia príprava priamo viazaná na konkrétnu plánovanú verejnú investíciu.
3.2 Realizácia verejnej infraštruktúry a základných služieb	Realizácia, obnova a rozvoj verejnej infraštruktúry, verejných budov, technických sietí, verejných priestranstiev a základnej občianskej vybavenosti.	Patria sem projekty výstavby, rekonštrukcie alebo funkčnej obnovy miestnej technickej a dopravnej infraštruktúry, verejných budov a priestorov, vodného hospodárstva, energetických a technických systémov, verejnej konektivity a ďalších investícií slúžiacich obyvateľom alebo verejnosti.
3.3 Malé projekty pre obce do 500 obyvateľov (pre CORE okresy) a do 2000 obyvateľov (pre STATUS okresy)	Menšie, samostatne funkčné a rýchlo realizovateľné lokálne projekty s bezprostredným prínosom pre verejný priestor, bezpečnosť, životné prostredie alebo miestne služby.	Patria sem drobné úpravy verejných priestranstiev a prístupov, mobiliár, zastávky, menšie bezpečnostné a záchranné prvky, zeleň a vodozádržné opatrenia, komunitné a návštevnícke prvky, informačné a komunikačné vybavenie a ďalšie lokálne zásahy vytvárajúce nový alebo zlepšený verejný výstup.
3.4 Spolufinancovanie projektov rozvoja územia z externých zdrojov	Podpora vlastného spolufinancovania rozvojových projektov financovaných z iného externého verejného zdroja, ak regionálny príspevok dopĺňa konkrétny hlavný projekt.	Patria sem projekty, pri ktorých je zabezpečené externé financovanie a je určená povinnosť vlastného spolufinancovania alebo iná prípustná spolufinancovaná časť; môže ísť o verejnú infraštruktúru, životné prostredie, sociálne a komunitné služby, energetiku, digitalizáciu a ďalšie oblasti rozvoja územia.
3.5 Integrované bezpečnostné a záchranné systémy obcí	Funkčné bezpečnostné, monitorovacie, varovné a záchranné systémy zvyšujúce ochranu obyvateľov, verejného priestoru a schopnosť obce reagovať na mimoriadne udalosti.	Patria sem kamerové a monitorovacie systémy, osobné záznamové systémy oprávnených zásahových zložiek, mobilné monitorovanie a drony v zákonnom režime, systémy včasného varovania a krízovej komunikácie, AED a ďalšie systémy okamžitej záchrany života vrátane potrebného softvéru, inštalácie, školení a servisu.

HLAVNÁ AKTIVITA 4 – SOCIÁLNE SLUŽBY, ZDRAVIE A DEMOGRAFIA

Podpora dostupných a udržateľných sociálnych, komunitných a zdravotných služieb reagujúcich na demografické, zdravotné a sociálne potreby obyvateľov.

Názov opatrenia	Základné vymedzenie	Typové zameranie projektov
4.1 Rozvoj sociálnych služieb a komunitnej podpory	Vznik, rozšírenie a skvalitnenie sociálnych služieb a pravidelnej komunitnej podpory pre seniorov, osoby so zdravotným znevýhodnením, rodiny, osoby v krízovej situácii a ďalšie zraniteľné skupiny.	Patria sem terénne a domáce, ambulantné, denné a pobytové sociálne služby, krízová a nízkoprahová pomoc, podpora samostatného života, komunitné centrá a programy, sociálne poradenstvo a ďalšie odborné činnosti; priestory, vybavenie a mobilita sú súčasťou opatrenia, ak priamo vytvárajú alebo rozširujú konkrétnu službu.
4.2 Dostupná zdravotná starostlivosť a prevencia	Zlepšenie územnej, časovej, fyzickej a sociálnej dostupnosti zdravotnej starostlivosti a zdravotne zameranej prevencie pre konkrétne skupiny obyvateľov.	Patria sem vznik alebo rozšírenie ambulantnej starostlivosti, mobilné a výjazdové zdravotné služby, preventívne vyšetrenia a skrining, telemedicína a telekonzultácie, monitoring chronických pacientov, rehabilitačná a ďalšia odborná zdravotná starostlivosť, programy duševného zdravia a pravidelné preventívne programy.